

Julius Zeyer

Jan Maria Plojhar



Julius Zeyer
Jan Maria Plojhar

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=20833894

Содержание

I	4
II	31
Конец ознакомительного фрагмента.	96

Julius Zeyer

Jan Maria Plojhar

I

Bylo to v druhém poschodí velkého, palácovitého domu v ulici Giulia, založené samým Bramantem na rozkaz papeže Julia II., jehož jméno posud nese, bylo to v tom starém domě nedaleko paláce Falconieri, navečer, že ve vlastním svém pokoji paní Giovannina Bassi rouhavá ta slova slyšet musila, která ji sice nerozčilovala, avšak podivením plnila.

„Vychvalujte si Řím, jak chcete,“ řekl ten mladý, přibledlý, tmavovlasý krásný muž s plavými kníry, který sedě na hlubokém kanapi, unaveně tak dalece do polštářů klesal, jak to slušnost dovolovala, „vychvalujte si Řím, jak chcete,“ řekl, „ – mě zklamal. Je zde zima, obzvláště uvnitř domů, a vaše caldajo, místo aby hřálo, vybízí spíše k smíchu, ačkoli to žhavé uhlí na tom ohřívadle hezky vypadá. Avšak jak to vysušuje vzduch! Vždyť ani dýchat nelze! Váš Řím mě zklamal. Lituji, že jsem nezůstal v Toskáně nebo Umbrii.“

Paní Giovannina naslouchala trpělivě a vrtěla mlčky hlavou.

„Odpusťte,“ řekl za chvíli kajicně mladík. „Moje tirády jsou vám snad nepříjemné. Jste rozená Římanka?“

„Ano,“ odpověděla plným hlasem. „Romana di Roma!“ a

hodila pyšně hlavou. Za chvíli pak dodala: „Je to divné, jak vy severané jste zimomřivými! Máme náhodou trochu pošmurné a chladné dny, pravda, avšak to pomine brzy a Řím se vám pak zajisté zalíbí. Vždyť jej ani ještě neznáte. Okouzluje všechny cizince.“

Zamlčela se. Nebyla nikdy z Říma vyšla, celý ostatní svět byl jí neznám. Nebyla ani dost málo zvědava jej vidět nebo poznat. Nač? Co tam mohlo být konečně zajímavého?

„Toskána! Umbrie!“ opakovala a potřásala opět hlavou, jí to byl prázdný zvuk. V něm ale ta jména vyvolávala čarovné vidiny. Vzpomněl si na své cesty v létě v horách, na dubové háje, plné šera, v němž se zdálo, že přízrak té staré, tajemné, pohanské Etrurie ještě bloudí, na města podobná těm, která se vidí ve snách, na Urbino, na Cortonu, na Assisi, druhý ten Betlém, nad nímž svatá aureola utkvěla, na Perugia! Vřelá touha plnila mu duši. Ach těch modrých vrchů, těch olivových hájů, těch starých, věčně památných míst s těmi poklady krásy a nadšení, těch vysokých hor, na kterých purpurová oblaka navečer odpočívala! Těch šumících vodopádů v Terni, v tváři chmuřících se Abruzz, toho mlčícího jezera Trasimena, snícího o něčem velkém a záhadném! Vzdychl zhluboka a byl tich. Paní Giovannina však nebyla přítelkyně dlouhého mlčení, a aby rozhovor opět do proudu přivedla, tázala se, jako by ji to velice zajímalo: „A u vás doma, jak je tam teď, když i zde je zima?“

Mladý muž se zasmušil.

„U mne doma jest vždy pošmurno,“ pronesl tak tichým

hlasem, že to téměř zašeptal. Zdál se nešťastným.

„Poveretto!“ vzdychla paní Giovannina, ale nebylo jí jasno, co vlastně říci chtěl. Podala mu malý koflík.

„Jste churav, pane,“ pravila tónem starostlivé matky. „Trochu horkého čaje vám dodá srdce. A zítra bude doufám slunno a Řím se na nás usměje.“

„Jak jste laskava!“ odvětil srdečně a přijal čaj.

Paní Giovannina usmála se mateřsky. Bylo jí něco více než čtyřicet let, byla trochu příliš tělnata, jak římské matrony bývají. Patrné stopy někdejší její krásy byly temné, posud ohnivé její oči a hrdé držení hlavy. Byla vdovou po úředníku ve finančním ministerstvu, žila z penze a v sezóně pronajímala cizincům pokoje. Ulice Giulia leží sice stranou od čtvrti, kterou turisté obvykle zaplavují, ale tím příjemněji bylo to pro ty, kteří se nechtěli do řad oněch červeně vázanými průvodci ozbrojených šiků stavěti, z kterých co rok pravidelný vpád barbarů do Věčného Města se skládá. Spojení se správci dvou neb tří dobrých hotelů stačilo úplně, aby pokoje paní Bassi nezůstaly nikdy bez nájemníků. Tenkrát ale nebydlel nikdo mimo toho pobledlého, zimomřivého mladého muže u ní, cizinců bylo toho roku náhodou méně v Římě, a paní Giovannina si ho tím více vážila. Zajímal ji také neobyčejně. Byl sice zasmušilým, málomluvným, ale úsměv jeho byl neodolatelný, dojmavý, neboť byl více v sivých, šerých jeho očích než kolem úst. Vycházel málo po ten čas, co u ní bydlel, navečer byl vždy doma, a zvala ho ráda na čaj a rozhovor do svého pokoje.

Odbila právě devátá na starosvětských hodinách, stojících na trochu nemotorném trymó slohu prvního císařství.

„Máme zítra Tří králů,“ řekla paní Giovannina; „slaví se tedy dnes na náměstí Navona Befana. Snad by vás to bavilo, cizinci tvrdí, že to zajímavé –“

„Bože, vždyť jsem tam před chvílí byl, když jsem se domů od oběda vracel,“ odpověděl srkaje trochu čaje, „jak může ten křik, ta tlačence, tolik všelijaké luzy jen někoho zajímat!“

„Byl jste tam? Nu, to bylo příliš časně, lepší společnost tam přichází teprve k jedenácté, zkuste to ještě jednou.“

„Ne, děkuji, nepůjdu. Leda kdybyste mě vyhnala.“ Smála se.

„Je tak těžko vás nějak vzrušit, pane! Nic a nic se vám nechce v Římě líbit –“

„Och, přece,“ pravil a zamyslíl se.

„Ach, to jsem dychtivá slyšet. Prosím vás, tedy co?“

„Hledal jsem ve vile Medici malíře, kterého znám z Florencie; nenašel jsem sice roztomilého toho Francouze, ale viděl jsem z terasy slunce za Svatým Petrem zapadat a pak jsem se na druhé straně z vršku zahrady přes vrcholky těch zádumčivě, temně zelených jejích ilexů nejdříve do piniového háje parku Borghese zadíval, a pak, a pak ... Ach, širá Campagna ležela přede mnou.“

Zamlčel se, bál se deklamac, nechtěl s tou střízlivou paní o tom kouzlu mluvit, kterým ho Campagna byla uchvátila.

„Víte, signoro,“ řekl pojednou a vztyčil se živě, a bylo vidět, že v něm vzniká náhle jakési rozhodnutí, „víte, že tam v té pustině musím na nějaký čas bydlet, že se tam musím stěhovat, abych

ukojil nevysvětlitelnou touhu –“

Paní Giovannina spráskla ruce.

„Jak! Stěhovat se z Říma –“

Myslila na smlouvu, kterou byl s ní na tři měsíce stran bytu, ovšem jen ústně, uzavřel. Četl tu zbytečnou starost na její tváři.

„Vždyť bych tam nebyl neustále,“ pravil chlácholivě, „jsem tak šťasten zde v tom útulném bytě, kam bych se vždy vracel, kdykoli by mě ta samota tam tížila –“

A zamyslel se, a myšlenky jeho těkaly po té zádumčivé poušti, která v tom okamžiku celou jeho duši jímala.

„Ale nač to?“ divila se paní Giovannina, „což vám nestačí procházky neb vyjížd'ky –“

„Ach ne,“ řekl už napřed unaven vysvětlením, které jí podávati ho nudilo; věděl, že mu neporozumí.

Vtom bylo slyšet zvonění v předsíni.

„Dostáváte pozdní hosti,“ pravil a vstával.

„Pozdní? Vždyť není ani čtvrt na deset a k tomu Befana –“

Hlas služky ozýval se v předsíni. „Kdo to?“ tázala se za zavřenými dveřmi. Byla trochu bojácná.

Zazněl smích a několik hlasů zvolalo: „Přátelé!“

„To je Luigi!“ řekla paní Giovannina, „znám jeho smích!“

Učinila krok ku dveřím, ty se však už otevřely a tři osoby vešly. Mladý muž s hlučným voláním, dívka a stará paní.

„Catina mia! Giggi! A naše Suntarella!“ radovala se paní Giovannina a začalo všeobecné objímání.

„Jsi překvapena, Nino, že jsem v Římě?“ tázala se dívka

tak hudebním, krásným, měkce altovým hlasem, že se cizinec mimoděk kupředu do stínu sklonil, kde dívka stála, aby viděl, odpovídá-li tvář její tomu zvučnému hlasu.

Přicházeli blíže ke stolu, kde lampa stála.

„Pane Jamaria,“ pravila představujíc paní Giovannina, „uvádím vás své milé sestřenici mademoiselle de Soranesi.“

Slabý úsměv jevil se na tváři všech, neboť paní Giovannina pronesla tu větu po francouzsku, tak strašným italským přízvukem, že bylo těžko zůstatí docela vážným. Nemátlo jí to však. „A toť můj milý bratranec le chevalier Galli,“ pokračovala, a ukazujíc nakloněním hlavy směrem k svému nájemci, končila opakujíc: „Monsieur Jamaria“ – a usmála se.

„Je tak těžko si pamatovat ta cizí jména!“ řekla, vzala vizitku s trymó a podala ji dívce, mezitímco cizinec sám své jméno Plojhar pronesl.

Všickni usedli a dívka pohledla tak mechanicky na tu vizitku, jak ji byla mechanicky vzala.

„Říkám pánovi krátce monsieur Jamaria,“ řekla paní Giovannina, „nenamítá ničeho proti tomu.“

„Ale vždyť se to jméno docela dobře vyslovuje,“ pravila přesvědčivě dívka a pronášela polohlasitě: „Pan Jan Maria Ploj – Plojhar.“

Usmála se, když jí druhá sylaba poněkud v hrdle byla uvázla. Pan Plojhar se ale nehněval, ústa její byla krásná, úsměv její beze vší ironie, klidný, dobrý, beze vší prázdné konvencionelnosti. K tomu byl zvuk toho hlasu tak čistý a lahodný, až kupodivu!

Pan Plojhar byl tou měrou do toho podivu a obdivu zabrán, že docela několik jakýchkoli obyčejných slov pronést zapomněl. Příbuzní mluvili teď lhostejně věci mezi sebou a hleděli občas ze zdvořilosti mezi rozhovorem na hosta, jako by jej oslovovali.

„Kde viděl jsem tu dojmavě krásnou tvář, ty hluboké temnohnědé oči, ty světlé vlasy, ten výraz, který zapomenouti nelze –,“ rozjímal v hloubi své paměti pan Plojhar ... „Ach ano! V palazzo Barberini podobizna Beatrice Cenci –“ Byl kvůli přehledu hned první dni v Římě několik galerií spěšně prošel.

Paní Giovannina se ho teď něco ptala, aby mu dala příležitost vmísiti se ve všeobecný rozhovor. Neslyšel co a odpověděl nějak proti jejímu očekávání; soudil tak po výrazu překvapení na tváři dobré paní. To jej přivádělo v nesnáz. Vstal.

„Nebudu vás rušiti,“ pravil s úklonem.

„Ó, vy nerušíte! Prosim, zůstaňte! Víte, příbuzní! V čem byste nás rušil?“ nutila dobrosrdečně paní domu. Usedl tedy poslušně na své křeslo.

„Kam, kam, Suntarello!“ zvolala paní Giovannina na obstárlou paní, která se byla mezi představováním stranou držela, která po celý čas poněkud stranou seděla a nyní z pokoje odcházela.

„Och, Suntarella vždy na tebe pamatuje, Nino,“ řekla dívka a ukazovala na balík, jež Suntarella v rukou měla.

„Koroptve,“ řekla Suntarella, „včera je Francesco střelil, odevzdám je v kuchyni.“

„Roztomilá!“ usmála se paní Giovannina, „děkuji! Avšak

zůstaňte! Nemůžete si ani představit, jak výtečná to osoba, pane Jamaria.“ A hodila hlavou za Suntarellou, která už byla vyšla. „Není to osoba obyčejná, ač pouze žena z lidu. Vychovala naši Catinu, a jak! A nyní je jí společnicí, rádkyní a hospodyní, ba správcem řekla bych. Vinice, zahrada, dům, vše bralo by bez ní škodu. Catina tak málo dbá –“

„Nino, Nino!“ napomínala Catina, „což to může někoho jiného mimo tebe zajímat?“

„Proč ne?“ protestovala Nina a obrátila se k panu Plojharovi, jako by od něho potvrzení svého výroku čekala.

„Hádej, Nino, proč jsme přijely do města,“ řekla trochu rychle Catina, patrně aby rozhovoru jiný dala obrat.

„Kvůli Befaně!“ hádala paní Giovannina.

„Uhodlas!“ smála se Catina. „Chystáme se se Suntarellou už tři měsíce do Říma a vždy v rozhodném okamžiku se vyskytuje překážka. Tu přijel dnes ráno Giggi na návštěvu s pozváním od své matky –“

„– a podařilo se mi po dlouhém přemlouvání,“ vmísil se Giggi do rozmluvy, „překonatí Catinu a vytáhnouti ji aspoň na několik dní z toho trapistického kláštera, v kterém dny své tráví k zármutku, k zármutku –“

„– celého města a světa, ne?“ smála se Catina. „K zármutku všech, kteří tě znají!“ řekl Giggi. „Těch není mnoho,“ usmála se, „a zármutek je proto celkem skrovný. Víš, Nino, neviděla jsem ještě nikdy Befanu, a když teta mě tak roztomile a naléhavě zve! A pak, máme zde se Suntarellou ještě záležitost, vážné dílo –“

„Ach, jaképak?“ tázala se Nina zvědavě. „Na to času dost,“ řekla krátce Catina. „Proč?“ ozvala se Suntarella, která byla před chvilkou tiše vešla. „Jaké okolky. Jedná se o vaši radu, paní Giovannino. Víte, že zahradní křídlo u nás stojí prázdné, tak pěkný byt, i dílna pro malíře se tam nachází. Chci, aby to Caterina pronajala. Řeknete ovšem: Co, u vás je poušť, leda blázen se tam postěhuje! Dobře, souhlasím, ale ti cizinci, co sem přicházejí, jsou všickni víceméně, víte, tak trochu –,“ ukázala na čelo.

„Suntarello!“ napomínala paní Giovannina polekaně. „Svatá prostoto,“ řekl Giggi francouzsky a uklonil se s milým úsměvem cizinci, jako by svou starou prostořekou krajanku omlouvat chtěl. Pan Plojhar usmál se navzájem, a Caterina sklopila oči a dlouhé, hedbávné, temné řasy víček clonily jí zraky a dávaly panu Plojharovi podnět k novému obdivu.

„Och,“ vymlouvala se Suntarella beze všech rozpaků, vidouc účinek svých slov, „myslila jsem pouze na Inglesi se zrzavými licousy a koňskými zuby. Nuže, paní Giovannino, kdybyste náhodou někoho věděla, než to dáme do novin –“

„Dost už o tom,“ řekla Caterina, „prosím tě!“ Suntarella jako kdyby neslyšela.

„Dáme to lacino,“ vysvětlovala Nině dále, „časy jsou špatné –“

„Giggi, kolik hodin, snad už čas –,“ tázala se dívka poněkud nervózně.

„Och, musíte popít trochu čaje,“ řekla paní Giovannina. „Bože, což ho ta zdlouhavá Teresita ještě nenese?“ Zalomila

rukama nad neschopností toho sloužícího tvora. Pak dodala: „Musíte si odpočinout, po takové cestě z ulice Sistina! Zajeli jste přece přímo k tetě?“

„Ovšem,“ řekla Caterina, „a na Korzu vzali jsme si fiakra a jeli sem, nejsme tedy unaveni a můžeme jít.“

Paní Giovannina ale už nalévala, neboť Teresita byla čaj konečně přinesla.

„Jaká náhoda,“ řekla podávajíc Caterině šálek, „před chvilkou, než jste přišli, pravil mi pan Jamaria, že by rád na nějaký čas bydlel mimo Řím, v Campagni –“

Dívka klopila zase zraky, zdála se nemile dotknuta tím vyjednáváním o bytě.

„Vždyť to vše jen fantazie Suntarellina,“ pravila krčíc rameny, „ty pokoje jsou nepříjemné, beze slunce, zdá se mi –“

„To se mýlíte,“ opravila ji Suntarella uražena hanoou kydanou na dům, který milovala jak vlastní majetek a domov.

„Bude dovoleno aspoň se podívat na ty pokoje?“ řekl pan Plojhar, mluvě a hledě do prázdna a neoslovuje nikoho přímo. Caterina sladila si horlivě čaj, jako by nebyla slyšela, ale Suntarella řekla zdvořile:

„Prosím, jen přijed'te, za dva dny budeme doma.“

„Přijedu,“ řekl jí tiše a začal rozhovor s Giggim, který ho ujišťoval, že jeho italština má nezávadný přízvuk, a když na otázku, které národnosti cizinec náleží, uslyšel, že slovanské, kýval hlavou, jako by mu ten mlhavý pojem byl jasným. Pak mluvili obyčejné fráze o Římě a pan Plojhar byl teď stran toho

svého zklamání o mnoho mírnější než před chvilkou s paní Giovanninou, a udivení dobré paní nebylo malé, když pan Plojhar na pozvání Giggiho, nechtěl-li by s nimi na náměstí Navona, docela jakoby upřímně odpověděl:

„Zajímala by mě Befana velice, obávám se pouze, že bych vám mohl býti na obtíž.“

„Och, čtyři jsou v tlačenci lepším číslem než tři!“ řekl Giggi.

„Jen jděte!“ domlouvala paní Giovannina, a Suntarella myslíc v duchu na ten byt a na to, že bude mít příležitost se o něm trochu šířiti, dodala:

„Bude nás těšit.“

Pan Plojhar zvedl nesměle oči k mladé dívce. Neřekla slova a brala si před zrcadlem klobouk na hlavu.

Bylo nové objímání se a pak ujišťování ze strany Cateriny, že zítra během dne se dostaví pro paní Giovanninu s prosbou, aby jí pomáhala při koupi všelijakých předmětů ve skladě Old England. Pak dlouhé volání „Addio! Addio! A rivederci!“ z obou stran, na chodbě, na schodech, až do průjezdu; konečně se odcházející octli na ulici.

Byla nyní tichá pod úplně jasným nebem, měsíc byl někde za vysokými paláci skryt a bílé jeho světlo, vítězící nad plynovými plameny svítilen, zvyšovalo architektonický dojem budov. Jak dvojnásobně aristokratickou se zdála teď ulice Giulia! Věru že mělo vzezření její stopy Bramanteho na sobě! Pan Plojhar nemohl potlačiti tuto poznámku, ač se jinak úzkostlivě všemu vyhýbal, co se povinnému estetickému horování německých,

nomádně po Itálii se potloukajících profesorů a „krásných duší“ třeba jen zdaleka podobalo.

„Jest to první jasná noc, kterou v Římě vidím,“ dodal pak jako na omluvu. Následkem toho ptal se ho pan Luigi Galli, jak dlouho v Itálii vůbec už mešká, kde se mu bylo posud nejvíce líbilo, a konečně, z kterého města sám pochází. Když to uslyšel, zvolal na svou sestřenici. Šla totiž několik kroků se Suntarellou napřed v tiché rozmluvě.

„Catino, Catino!“

Obě ženštiny se zastavily.

„Pomysli, pan... pan Jamaria – odpusťte,“ obrátil se k cizinci, „jmenuji-li vás, jak vás Nina pokřtila –“

„Nenamítám ničeho,“ smál se pan Plojhar.

„Nuž tedy, pan Jamaria je z Prahy!“

„Ach!“ odpověděla překvapeně dívka s krásným úsměvem a pohledla cizinci snivým zrakem a jako náhle nějakou smutnou upomínkou zasmušena do očí. I v tom jejím úsměvu bylo teď něco melancholického.

„Matka mé sestřenice, před dvěma lety zemřelá, pocházela též z Prahy,“ vysvětloval Giggi. „Pocházela sice z rodiny italské, ale dávno v Praze usazené. Narodila se tam, žila tam až do svého provdání a považovala se tedy jaksí za Uherku.“

„Praha není v Uhrách,“ podotkl Čech s úsměvem rezignovaného, takovým zeměpisným zmatkům dávno uvyklého člověka.

Říman byl trochu v rozpacích, ač ne příliš.

„Gavaliere Luigi Galli,“ smála se Catina zase veselá, „co doktor medicíny byste mohl býti učenějším! Praha je v Čechách.“

„Však kdyby tvá matka nebyla odtamtud pocházela –,“ smál se Giggi.

„– nevěděla bych to snad také, myslíš?“ dokončila Catina jeho větu. „Možná, ačkoli sestra Amadea, můj profesor zeměpisu v klášteře, vždy tvrdila –“

„Catino, nechlub se!“ zvolal Giggi.

Dívka oslovila pana Plojhara.

„Jak matka moje ubohá toužila často po Praze! Utvořila jsem si o tom městě jakousi vidinu. Ráda bych věděla, jak dalece se srovnává se skutečností.“

Byli mezi tou řečí na náměstí Farnese vyšli a tam v záplavě měsíčního světla, při šumu obou fontánů, jejichž vzhůru tryskající proudy do antických vodojemů padají, v tváři paláce Farnese, nejkrásnějšího snad v celém Římě, povstala mezi Giggim a Suntarellou až zuřivá hádka o tom, kudy blíže na náměstí Navona, které bylo cílem jejich cesty. Oba dovolávali se Catiny, která hlasy jejich uvažovala, a tím odpadla příležitost dále o Praze se rozhovořiti.

„Hlasuji pro Suntarellu,“ rozhodla se konečně dívka. Věděla, že by jí jinak celý večer pokazila. Giggi pochopil a byl hned kliden.

„Konečně má Suntarella pravdu,“ dodal chlácholivě. Tvrdý úsměv vítězoslávy zakmitl se na typicky krásné sibylské tváři

stařeny a velkými kroky kráčela teď v čele malé výpravy. Šla tak rychle, že mladí lidé spěchat musili, aby vysokou její postavu neztratili z očí, neboť ulice a uličky, do kterých přicházeli, byly množstvím patrně též k náměstí Navona putujících lidí naplněny. Čím blíže přicházeli, tím větší vzmáhal se hluk odtamtud zaznívající a tím více přibývalo davu. V úzké ulici ústící až do samého náměstí zastavila se Suntarella.

„Teď se musíme těsně k sobě držeti,“ pravila, „sice se ztratíme v tom víru,“ a vzala Caterinu za ruku.

„Zavěsíme se všickni čtyři do sebe,“ navrhoval Giggi, „a smělym postupem zvítězíme. Budou nám ustupovat.“

Smáli se a stalo se dle jeho přání. Mužští tvořili obě krajní křídla, ženštiny do sebe zavěšeny byly vprostřed, Suntarella držela se pana Plojgara a Caterina svého bratrance. Tak vrhli se do boje a zmatku. Byli za několik minut ohlušeni.

Slavnost Befany jest nejapná bufonerie. Velké náměstí Navona neb jinak Circo Agonale, kde se co rok odbývá, jest bývalým stádiem císaře Domiciána a zachovalo velkou částí ještě původní tvar. Ovšem jest nyní vroubeno paláci, vysokými domy a dvěma kostely. Tři ohromné mramorové fontány šumí tam a oživují velký ten prostor. Prostřední z nich, velmi malebný, zbudovaný a skulptovaný Berninim, překvapuje velkými rozměry a výší obelisku, který nad ním ční, spočívá na mramorových balvanech, tvořících sluje, kolem nichž se obrovské sochy bohů a zvířat a alegorií kupí a z nichž se kaskády do mramorových vodojemů valí, tu proudem, tu tryskem, tu v paprscích, všude s

hlukem a jasným třpytem. Na večer Befany je to velké náměstí řadou nehezkých prkenných bud, kolem paralelně s domy běžící, nemile znešvařeno. V budkách těch prodávají se hračky a tretky, kterými féja Befana římské děti v této noci poděluje, jak to u nás činí svatý Mikuláš. Veselost té slavnosti na náměstí dosahuje svého vrcholu tím, že po celou noc každý co možná nejvíce hluku nadělá. Kupují se dřevěné a plechové trubky, bubny, tamburíny a každý troubí svému sousedu do uší, tluče do bubnů a tamburín, a nemůže-li nic jiného, křičí aspoň, co mu síly stačí. Hluk bývá pekelný a rej stále v kole se točící působí konečně závrať.

„Ach,“ naříkala zanedlouho Suntarella, které byli dva výrostkové každý z jedné strany do uší zatroubili, „jsme tu v pekle nebo v blázinci? A to je ta vaše Befana?“ doložila s vyčítavým pohledem na Giggiho.

„Moje Befana?“ divil se. „Proč neříkáte naše?“

„Hle, zde něco zajímavého,“ řekl pan Plojhar.

Byli totiž potřetí asi u fontánu Berniniho, kde se teď kruh diváků byl utvořil, v jehož středu několik venkovanů z blízkého římského okolí saltarellu při zvuku dvou tamburín tančilo. Zastavili se též.

„Jsou to ciociarì, modely malířů ze Španělských schodů, neviděl jste je tam ještě posud, čekající, až si je někdo k pózování najme?“ tázal se Giggi pana Plojhara.

„Ten jejich saltarello je proto také podle toho, pravá póza,“ podotkla Caterina. „Pohybují se jako lidé, kteří vědí, že mají obecnostvo. Venku v Campagni, na některé odlehlé vinici, kde

tancují jen pro svou radost, vypadá saltarello docela jinak.“

„Luza!“ dodala povržlivě Suntarella s odporem ženy z lidu proti všemu, co „bohémou“ zavání.

Nicméně zdrželi se kvůli cizinci hezkou chvíli, až unavení tanečníci a tanečnice na tamburíně dobrovolný honorář svých obdivovatelů vybírali. Hodili jim též něco peněz, ačkoli Suntarella reptala.

„Pojďme, pojďme,“ naléhala. Ale nebylo to snadné, nebo ti, co se byli dívali, brali se všelijakými směry, nastaly proudy a protiproudy, tlačence, výkřiky.

„Jde o život!“ křičela Suntarella a držela se křečovitě ramena pana Plojhara a táhla druhou rukou Caterinu za sebou. Pan Plojhar snažil se volným loktem ulici pro své dámy utvořit, což se mu částečně podařilo. Proud je nesl pak směrem k jinému kolu, v jehož středu několik vojáků zpívalo.

„Suntarello,“ řekla pojednou Caterina, „stůjme, ztratili jsme Giggio!“

„Signor Luigi!“ vzkřikla Suntarella tak zoufajícím hlasem, jako by se pod ní země božila, a pak dodala docela klidně: „Vždyť ho najdeme.“

Kontrast vášně a klidu v tom hlase, tak beze všeho přechodu, účinkoval na Caterinu a na pana Plojhara, jejichž zraky se byly setkaly, neodolatelně, dali se do hlasitého smíchu, který tím déle trval, čím udiveněji se Suntarella od jednoho na druhého dívala, nechápajíc naprosto, co tu jejich náhlou veselost způsobilo.

„Děti, právě děti!“ vrtěla hlavou a ohlížela se po Giggim. Toho

ale nebylo nikde vidět. Přeměřili dlouhé náměstí několikrát nahoru a dolů a ten jednotvárný hluk, to věčně stejné volání prodavačů v budkách, ten neustále se opakující vtip, pozůstávající ze zákeřného třeskotu neladných trub, ten věčně stejně hlučný smích, podařilo-li se šťastně někoho řádně tím způsobem uleknouti, to vše začínalo je nejen nuditi, ale velice unavovati.

„Lituji dnes každého, kdo na piazze Navona bydlí,“ řekl pan Plojhar. Neměl odvahu říci, jak se mu Befana nelíbí. Nevěděl určitě, nebaví-li snad Caterinu.

„Neviděla jsem nikdy nic nejapnějšího,“ řekla dívka klidně. „Ráda bych odešla, jen kdybychom Giggiho našli –“

„Ach, mně se točí hlava,“ naříkala Suntarella. „Nohy se mi třesou, pryč odsud, pro Boha a jeho svatou matku!“

„Ale Luigi,“ namítala Caterina.

„Nenajde snad sám cestu domů?“ tázala se Suntarella s tragickým výrazem v tváři.

„Ale my přece nemůžeme samy v noci po Římě chodit,“ řekla Caterina tiše.

„Což vás nesmím doprovodit?“ tázal se prostě a přirozeně pan Plojhar, bez nejmenší sladkosti a okázalé zdvořilosti v hlase neb na tváři.

„Je tak daleko do ulice Sistiny a opět k vám zpět,“ řekla také docela prostě Caterina. „Ale snad najdeme kočár.“

Protlačili se úzkým východem mezi budkami a těsnými uličkami naplněnými lidem a teprve na náměstí Colonna dýchali

volněji. Tam bylo sice také ještě živo, ale poměrně o mnoho tišší. Z Korza jelo sice ještě dosti povozů, ale žádný nebyl prázdný, a na rohu náměstí sv. Vavřince, kde fiakry stávají, nebylo už ani jednoho.

„Nu, odsud není tak příliš daleko k nám,“ řekla Suntarella, „a noc je krásná.“

„Viděla jsem málokdy Řím v tak pozdní hodinu,“ pravila Caterina. „Líbí se mi tak o mnoho lépe než ve dne.“

„Zdá se, že přicházíte zřídka do města, jste zde téměř cizinkou,“ podotknul mladý muž.

„Teď zřídka,“ řekla krátce.

„A nestýská se vám v té odloučenosti, v které, jak se mi zdá, stále žijete? Odpusťte, tážu se příliš mnoho.“

„Nestýská,“ řekla prostě. „Miluji velice klid, jsem na něj zvyklá. Žila jsem, co jsem na světě, vždy v domě otcovském, v tom milém našem casale v San Cataldo, nebo co školačka v klášteře Trinità de' Monti.“

Pozvedla oči. Byli právě na Španělské náměstí vyšli a vysoko před nimi budoval se kostel a klášter Trinità de' Monti do jasného nebe; trůnil majestátně na výši, ku které Španělské schody, malebná ta směs širokých kamenných stupňů a teras, vzhůru vedou. U jejich paty třpytila se voda v bizarním, lodi podobném fontánu. Nebylo už člověka vidět, bylo zde ticho, jen z Korza se rozléhal občas hluchý, tlumený rachot nějakého povozu. Voda šplounala sladce jako dětský smích ve fontánu.

Bylo tak přirozené, že mlčeli v tom dřímavém tichu. Trochu

hrubý hlas Suntarellin je vyrušil.

„Teď,“ vzdychla si, „teď se o to jedná, všechny síly sebrat a stoupat, stoupat, co dechu bude! Ó nešťastné ty schody!“

„Obejdem je uličkou,“ navrhovala Caterina.

„Uf, jaká by to byla zacházka! Už bych raděj doma byla, coraggio!“ zvolala stařena a začala stoupat.

„Coraggio!“ domlouvali jí mladí lidé, a všickni tři spěchali, jako by je někdo poháněl. Nahoře, místo aby přímo šli do ulice Sistiny, udělali bezděčně několik kroků nalevo a zastavili se před obeliskem stojícím v čele kostela Trinità, opřeli se o balustrádu na terase a hleděli odpočívající dolů na Řím, dřímající před jejich zraky.

Divadlo to bylo tak překvapující, že je uchvátilo naprosto a do nového uvrhlo mlčení.

Věčné Město zdálo se v tom okamžiku spíše vidinou než skutečností.

Pod temnomodrým nebem, po kterém se Mléčná dráha rozlévala jako řeka démantů, jež své břehy byla potrhala, čněl Řím, obrovsky, neurčitě, mátožně, moře budov, které v přísvisu pravděpodobné vzezření a dobrodružné rozměry na sebe braly, bylo to rozvlnění bání, trčení mohutných obrysů ve stříbrný soumrak, padající z nebe, z kterého měsíc právě mizel, vrhaje svůj bílý čar zkamenělým těm análům světa na Tiberu na rozloučenou v tvář. Řím zdál se celý z mramoru. Hlavu nořil v jas, ale ze země rostly stíny a ploužily se mu u nohou. Poměrnou jejich temností šlehaly v dlouhých řadách plameny plynových

svítlen jako řetězy hvězd. Rozbíhaly se celým prostorem a obzvláště jedna zdála se bez konce a vedla zraky, ji mimoděk sledující, až v perleťovou mhu, z které se v dáli ohromná kupole Sv. Petra vynořovala a v hasnoucí lunné glórii určitě se svou velebnou a ideální vzdušností zjevovala. Prostá, nevýslovně souladná, v sebe cele uzavřená linie toho obrysu měla cosi velkolepému, jedinému akordu příbuzného, který jako ona ze sebe roste, v sebe se uzavírá, celý svět krásy v sobě tají a duši za sebou unáší, naplňuje ji mystériem a sladkostí.

Dívali se na ten věčný, kouzelný Řím, který každého, kdo jej spatřil, věčnou naplňuje touhou, aby jej opět spatřiti mohl.

Stejně neurčité, nevyslovitelné city snivého jakéhosi povznesení naplňovaly hrud' obou mladých lidí. Nevědomky sblížili se těsněji k sobě a každý z nich dal se mlčky unášeti svými myšlenkami. Ale brzy vybraly se tyto myšlenky z mlhavosti a rozběhly se různými směry, neboť v sladkost němého rozjímání mísily se brzy upomínky. Jeho byly trpké a bolestné. Na tom stříbrném obzoru vystupovala vidina druhého města, vybízejícího k porovnání. Praha zjevila se mu jako přízrak, smutná, ponížená, krásná ve svém žalu krásou tragickou. Jako Banquo zjevila se při hodech, které nadšení jeho slavilo, a potřásala svou krvavou kšticí a ukazovala na svůj blátem potřísněný, roztrhaný královský plášť. Koruna byla jí s hlavy spadla a Roma, vznášející se vždy jako fénix z plamenů svého utrpení, hle, krášlila si nesmrtelné čelo opět novým věncem. Štěstí a naděje kráčely posud světem, na všechny klepaly dvěře,

jen tam ne, v té zemi slz a ponížení, kde on se byl zrodil ... Praha ... Čechy ... Palčivá bolest mu svírala prsa. Neviděl už Řím, viděl jen to nebe, tvrdé, třpytné, s nelítostným úsměvem zlatých hvězd, tak dalekých, že žádný výkřik zoufalosti až k nim doletět nemůže... A mezitím myslila ona, ta krásná dívka vedle něho, tichá a skromná, na léta, která byla v klášteře Trinità trávila, v tom samém klášteře, který teď za ní mlčenlivě k nebi čněl, v tom klášteře, z jehož oken byla tak často téhož pohledu až dosyta požívala, který se nyní před ní rozprostíral. A pak vzpomněla na svou matku, na den, kdy pro ni byla přijela, aby si ji domů odvezla po skončených letech školského vychování, na den, když s ní byla s těch několika schodů sestupovala, které od dveří kostela sem na tu terasu vedou, s těch schodů, na které byla s úsměvem dívce ukázala, pravíc: „Hled', dítě, vedou tě ze sna do života...“ a byla ji políbila a křížem na čele znamenala. Dívce začaly slzy do očí vstupovati. Chtěla to pohnutí ze sebe strážiti, chtěla cokoli promluvit – vtom zdálo se jí, že nocí zaslechla tichý, sladký jakýs pláč, a zatřásla se, ale hned byla zase klidná poznavši svůj omyl. Byl to fontán pod věčně zelenými, věkovitými stromy avenue vedoucí kolem kláštera do veřejných zahrad na Pinciu. Nebo to snad byl fontán dole na piazza di Spagna. Nebylo zřejmé, odkud vítr ozvěnu toho šplounání nesl. Celý Řím je pln zvuků a šumu stříbrných vod, běžících pustou Campagní drobicími se antickými vodovody z Albánských a Sabínských hor.

Pláč toho fontánu nezasmušoval ji, byla to harmonie, a ta

konejší. Obrátila se k mladému muži, pohlédla na něho vláhou svých potlačených slz a podivila se, vidouc, že i jeho zraky nebyly suché. Zdály se jí neskonale smutné.

„Jste dojat,“ pravila poněkud nejistým hlasem, o tón hlubším než obyčejně. „A není divu. Pohled ten musí každým zachvěti. Kolikrát viděla jsem jej z oken zde toho kláštera, a přece mě vždy zas uchvacuje. A slyšte ten pláč skrytých vod! Výstřední jedna přítelkyně v klášteře mi jednou svěřila, že to pláč starých bohů. Za lunné noci chodí prý posud Římem řetězy svázaní – a pláčou.“

Mladý muž mlčel, bojoval posud se svými city, se svým bolem.

Byla překvapena, zamlčela se, a vzpomínajíc opět na svou matku, řekla za malou chvíli: „Jest Praha také tak krásná?“

„Snad,“ odvětil s povzdechem, „aspoň svým způsobem.“

„Ale bozi svázaní nechodí tam s pláčem?“ řekla žertovně, naslouchajíc šplounání vod.

„Bozi jsou tam povrženi v bláto,“ řekl zasmušile, „a ti, kteří je svrhli a zašlapali, sedí na jejich místech a smějí se.“

Dívka se zasmušila jeho pochmurností, slovům jeho nerozuměla určitě.

„To zní k smrti smutně,“ řekla za chvíli. „Ale nad těmi, co svrhli bohy, nad těmi, kteří se smějí, – stojí Bůh a jeho spravedlnost a jeho pomsta.“

Zasmál se tiše, ale trpce a zvuk toho smíchu vmísil se podivně v sladký pláč vodotrysku.

„Víra v spravedlnost je útěchou, když ale ta boží pomsta nepřichází, – přestáváme v ni doufat,“ řekl tichým a tvrdým hlasem. „Pokolení přichází za pokolením, hanba a pouta se dědí mezi otroky, ale spása nepřichází... A děti povražděných, pokořených, vidouce, že marně čekají, přidávají se pomalu k dětem vrahů a smějí se též – a to je dno pekel, zoufalost a smrt pro ty, kteří se nikdy podle podrobiti nemohou!“

„Ach,“ řekla a oči její obracely se k hvězdám. „Slova vaše chápu jen napolo – ale zcela vaši bolest!“

„Odpusťte, co to s vámi mluvím!“ vzpamatoval se.

A divil se, proč a jak se to stalo, že s tou cizí mladou, krásnou dívkou zde, v té tiché, slavné noci takové vedl řeči. Styděl se téměř. Ale proč byly zraky její tak hluboké a vážné? Proč byla noc tak slavná, Řím tak pln velikosti a vidina Prahy tak smutná a tragická?

Suntarella změnila náhle situaci a naladění.

„Což, máme dnes zde na scalone snad nocovat?“ ptala se.

Oba mladí lidé se usmáli a probudili se jako ze sna. „Pravda,“ řekla Caterina, „ubohá Suntarello, jsi unavena!“

„A jak se patří ještě k tomu,“ řekla stařena, „a mám docela znova hlad. Jen jestli u signory Galli nám něco k snědku nechali!“

„Neboj se,“ chlácholila ji dívka a obrátila se k odchodu. Dům, kde zůstávala matka Giggiho, byl hned na začátku ulice, dosáhl ho za několik minut.

Dívka děkovala, mezitímco Suntarella ohromným zrezavělým klíčem dveře domu otvírala.

Jan Maria Plojhar spěchal, když byly zmizely, zpět, aby se dostal na Španělské náměstí. Doufal pevně, že tam najde kočár. Cítil se velmi unaveným. Teprve teď, když byl sám, začal to pozorovat.

Když přišel zpět ku kostelu Trinità, začal se pojednou celý Řím s ním točit, všechny předměty braly na se tak cizí vzezření, hvězdy skákaly po nebi, země se houpala, nevýslovná úzkost se ho zmocnila, studený pot lil se mu s čela a v uších hřměly mu vodopády. Bled jako zmírající padl na ty schody vedoucí ode dveří kláštera a kostela, na tytéž schody, po kterých byla tenkrát Caterina kráčela, když jí matka její byla řekla: „Hleď, dítě, vedou tě ze sna do života.“

Zdálo se mu, že se mu srdce zastavuje, pak že mu chce rozpoltiti prsa. Zavřel oči, které kryla beztoho hustá tma.

„Umírám?“ tázal se spíše myšlenkou než slovy a šla na něj jakási dřímota. V ústech cítil podivnou sladkost, nepříjemnou, odpornou. Utíral si rty šátkem. Pak zdálo se mu, jako by se topil, a ztratil vědomí.

Za dlouhou chvíli se probudil. Neupamatoval se hned na to, kde byl a co se s ním bylo událo. Pomalu však vracelo se mu všechno v paměť. Bylo mu zase dosti volno. Divil se jen, co se to s ním děje. Viděl, že klobouk jeho leží o několik kroků dále. Chtěl vstát, avšak nohy se mu příliš třásly. Viděl svůj šátek na klíně – byl krvavý. „Co to?“ řekl si tupě.

Vtom ozvalo se hvízdání, kroky. Dělník jakýs vracel se vesele ze společnosti svých soudruhů nejspíše z nějaké vinárny.

„Oho, pane,“ řekl dobrosrdečně, zdvihaje klobouk a podáváje jej majetníkovi, „víno, zdá se, stouplo vám poněkud do hlavy.“

„Poněkud,“ řekl Jan Maria a vzal klobouk „Děkuji.“

„Prosím, rádo se stalo,“ řekl dělník a pomáhal mu vstávat.

„Povedu vás,“ řekl.

„Děkuji, jen k balustrádě,“ prosil Jan Maria, „nejsem opilý.“
A polohlasitě zvolal „Můj ty bože!“ česky mimoděk.

„Věřím,“ řekl dělník zdvořile, a zaslechnuv ten vzdech v cizím jazyku, dodal: „Zdáte se býti cizincem. Je to pouhá nezvyklost našeho vína.“

„Ano. Děkuji. Jste velmi laskav...,“ a šel vrávoraje několik kroků sám a opřel se o tu samou balustrádu, za kterou byl před chvílí s Caterinou stál.

„Bože,“ šeptal si, „jak bych ji byl polekal, kdyby to byla viděla!“

„Dobrou noc, pane!“ pozdravil dělník odcházeje.

„Dobrou noc a díky!“ odpověděl Jan Maria a naslouchal krokům na schodech a hvízdání árie z Rigoletta, kterou si dělník cestu krátil.

„Půjdu domů,“ myslil si, ale nehnul sebou. Bylo mu nějak úzko, zdálo se mu, jako by ty schody vedly do propasti.

„Můj ty bože,“ zašeptal opět a zraky jeho hledaly po obzoru linii kupole Sv. Petra, cudnou jako obrys květiny, lahodnou jako hudba. Zdála se mu jako modlitba. Ztrácela se nyní v hustnoucí perleťové mlze.

Vtom letěl někdo Španělskými schody vzhůru a zastavil se

udýchaně tři kroky od něho.

„Sangue della Madonnina!“ vzkřikl Giggi překvapen, neb byl to on, „pane Jamaria, to jste vy!“

„Tělem a duší,“ odvětil se slabým úsměvem mladík a myslil přitom: „Málem, a byl bych tu už pouze tělem.“

„Co jsem se vás nahledal!“ zvolal Luigi Galli, „ale teď je vše v pořádku. Vy dovedl jste laskavě sestřenici domů, že?“

„Zajisté –“

„Per Cristo!“ zvolal Giggi, „vy jste ale bledý jako umrlec! Co je vám?“

„Nic,“ zapíral Jan Maria. Nevěděl proč, ale nechtěl, aby Caterina se dověděla, že byl churavým.

„Cizinci musí zvykat na římské klima,“ řekl Luigi. „Skoro každý to tak trochu odstonává.“

„Tak jest,“ řekl pan Plojhar, „a já to už odstonal. Bylo mi už po několik dní nevolno.“

Sebral všechny síly.

„Dobrou noc!“ pravil a začal sestupovati. „Doprovodím vás!“ zvolal Luigi.

„Jaká pošetilost!“ vzpíral se pan Plojhar, „najdu kočár na piazza di Spagna.“ A schoval pokrvácené ruce do kapes kabátu.

„Ano, to najdete, u sochy Immaculaty. Sejdu s vámi aspoň až tam!“

Pan Plojhar se podrobil. Zavěsil se do Luigiho a byl mu v duchu vděčen. Natáhl cestou nepozorovaně rukavici na pravou ruku, kterou Luigiho při loučení podával, když do kočáru

vstoupil. Děkovali si navzájem, volali asi pětkrát na sebe „addio“ a pak hrčel kočár po dlažbě.

Doma umyl se Jan Maria čerstvou vodou a cítil velké ulehčení. Pak se vrhl na postel a usnul hlubokým spánkem.

II

Ještě před jedenáctou ráno druhého dne přijela Caterina do ulice Giulia. Nevystoupila ani z kočáru, poslala nahoru pro paní Giovanninu, která se brzy objevila, vázajíc si klobouk ještě v průjezde domu.

„Přišla jsi časně,“ řekla, když se byly pozdravily a když vsedala do kočáru.

„Jsem zvyklá brzy vstávat,“ odvětila dívka.

„Na konec ulice Nazionale, k magazínu Old England,“ zvolala paní Giovannina na kočího. „Myslím aspoň?“ tázala se dívky. Ta kývla hlavou a jely.

„Jak se ti líbí pan Jamaria?“ tázala se Nina.

„Dobře,“ odvětila Caterina klidně.

„Vid', jest to krásný muž!“ horovala Nina. „Krásný!

Skvělý! Graciózní! Víš, Catino, něco jako kolibřík nebo jiný tropický pták. Taková zář jde z něho.“

„Jak jsi nadšena, Nino,“ usmála se prostě Caterina. „Kolibřík téměř sáh dlouhý!“

„Je trochu podivíнем, ale to se snad právě tobě zase na něm líbí,“ řekla Nina nedbajíc poznámky.

„Nepozorovala jsem to,“ odvětila Caterina. „Ale nezdá se mi banálním.“

„Caterino,“ hrozila jí Giovannina prstem, „nezamiluj se mi do něho, bude-li u vás v té poušti bydlet! Ti cizinci jsou jako

tažní ptáci – pojednou zmizí, a ubohá dívka zůstane opuštěná se srdcem –“

„Poslyš, Nino,“ řekla dívka, jako by to vše nebyla ani slyšela, „není mi to milé, že Suntarella před tím pánem o pronajetí bytu v San Cataldē mluvila. Jest to vše její výmysl, ona vlastně pronajímá svůj byt, neb jak víš, byly jí ty tři pokoje ponechány odedávna –“

„Nuž, co ti tedy do toho?“ tázala se Nina.

„Snad nic, ale není mi to milé, zapáchá to obchodem –“

„Och, ty aristokratko!“

„Nemohla bys to tomu pánovi nějak vymluvit? Pomlouvej naši krajinu. Řekni, že tam zuří malaria. Pomlouvej Suntarellu. Řekni, že je nesnášenlivá –“

„Nekřivdila bych jí příliš, upřímně řečeno,“ řekla Nina trochu ostře. „Ale je mi to podezřelé, proč nechceš, aby pan Jamaria pod tvou střechou bydlel?“

„Je mi to lhostejné,“ řekla Caterina, „ale teta Galli je proti tomu. Říká, že se jí to nezdá, – já nevím už co, ale je proti tomu. Luigi při ranní kávě jí vypravoval o Suntareliině úmyslu.“

„Signora Galli byla vždy přepjata, jí se nic na světě nezdálo dost slušné, ona a dona Paolina –“

„Ach, chtěla jsem se tě ptát,“ přerušila jí dívka řeč, „jestli se myješ Pear's soapem; dona Paolina tvrdí, že to nejlepší mýdlo, ba jediné možné. A hle, jsme už u cíle. Old England stojí před námi v celé své slávě.“

Trvalo to téměř hodinu, než pomocí paní Giovanniny Caterina

všechno to vyhledala, ujednala, zaobalit a do kočáru vynésti dala, co vyčetla z dlouhého záznamu nutných a potřebných věcí, jež po dva měsíce v odlehlém od města domu byla sestavovala. Paní Giovannina klesala už umdlením, tolik byla se namluvila, než na všech „pevných cenách“ nějakou maličkost smluvila, a oči její byly plny výčitek pro Caterinu, která tak lhostejně na její boj s prodavači hleděla a někdy zrádně i jim svědčila. Konečně jely zpět do ulice Giulia. „Půjdeš přece nahoru, doufám?“ tázala se Nina. „Nemohu, teta čeká se snídání na mne a je už tak pozdě!“

„Kdy tě tedy uvidím?“ ptala se Nina. „Och, drahá, až zase do Říma přijedu nebo ty do San Catalda. Zítra dopoledne musím k doně Paolině a odpůldne pak jedu domů.“

„To aspoň brzy zase přijed!“ a začala ji líbat. „Nezapomněly jsme ničeho tam u těch nesvědomitých vyděračů v Old England?“

„Ničeho. Děkuji ti za tvé namáhání.“ A objímaly se znova. Konečně odjela Caterina a paní Giovannina stoupala pomalu vzhůru do svého bytu. Když přišla do předsíně, byly dveře kabinetu, v kterém pan Plojhar sedával, náhodou otevřeny. Pokoj byl v hlubokém stínu, neb stóry byly kvůli slunci zatažené, a mladý muž sedící za stolem zdál se jí úžasně bledým. Kotlet, z kterého pozůstávala jeho snídane, ležel nedotknut na talíři, jež byl od sebe odstrčil, jen sklenice vína byla napolo vyprázdňena a pan Plojhar zapaloval si právě ruskou papirosu. Vstal, aby pozdravil, a paní Giovannina vstoupila polekána do pokoje.

„Odpusťte,“ pravila, „ale jak jste bled! Jste churav? Vy jste

nejedl! Zkazila Teresita váš kotlet? Ta nešťastnice!“

„Ne, ne,“ řekl, „nemám hlad, totě vše. Jsem trochu churav.“
A mimovolně si sáhl na prsa.

„Prsa! A zapalujete si cigaretu!“ zvolala s výčitkou a brala mu ji z ruky. Vzdal se.

„Pouhý zvyk,“ usmál se, „ani jsem o tom nevěděl.“

„Pošlu pro Luigiho, je hledaným lékařem, ač ještě mlád.“

„Ne, prosím vás snažně,“ vyrazil ze sebe rychle a ohnivě, divil se sám, proč tak horlil.

„Nemáte důvěru?“ tázala se paní Giovannina.

„K medicíně? Ne příliš velkou. Ostatně jsem zdrav a pan Galli beztoho řekl, že mě dnes navštíví.“

„Jak jste se včera bavili?“ tázala se paní Giovannina. „Jak se vám líbila moje drahá Caterina?“

„Ó, je krásná, zajisté, a zdá se velmi dobrou,“ odvětil klidně.

„Je velice dobrá,“ řekla paní Giovannina. „Má všechny nejlepší vlastnosti. Též malou slabost. Jsme všickni lidé. Je trochu podivínská.“

„Nepozoroval jsem to,“ řekl upřímně. „Nezdála se mi všední.“

Paní Giovannina utírala si šátkem obličej, aby úsměv svůj zakryla. Jak stejným tónem a téměř týmiž slovy ti dva sobě navzájem mluvili!

„Nu,“ řekla, „vždyť ji nechci snad pomlouvat! Je mi na své stáří jen trochu vážná. Pomyslete si, mluví i anglicky. Je to podivné, čemu se děvčata za našich dnů učí. Jinak jest perla. Přeju ji Giggimu.“

„Jsou snoubenci?“ tázal se poněkud pomalu. Nechtělo mu to slovo z hrdla.

„Ne. Matka jeho si to však velice přeje. Giggi na ni hledí trochu příliš bratrsky. Zaopatřila by se s ním. Víte, není bohatá, moje contessina.“

„Contessina?“ opakoval po ní.

„Ano,“ odvětila. „Sonaresi jsou starou hraběcí římskou rodinou. Býti římským hrabětem neznačí sice tolik, slyším, jako být hrabětem tam u vás na severu neb vůbec mimo Romagnu, ale jméno Sonaresi má dobrý zvuk a jsou s nejpřednějšími rodinami, třeba by jen zdaleka, spříbuzněni.“

I s takovými, jako jsou Colonna, Orsini, Aldobrandini, a nevím s kým ještě. Následkem své chudoby byli poněkud zapomenuti, ale v klášteře Trinità de' Monti, kde Caterina několik let trávila, seznámila se zase s některými členy předních římských rodin. Dona Paolina Valmarina ujala se Cateriny po smrti její matky a uvedla ji do společnosti. Dona Paolina požívá prý teď přízně královny Margherity. Nevím, co se královně na ní líbí; je sice krásná, ač už mladá není, mně ale by se nikdy nelíbila. Nadutá loutka!“

Pan Plojhar se usmál, klepy paní Giovanniny ho začaly bavit. Vypravovala tak srdečným, upřímným tónem.

„A kde přišla slečna di Sonaresi k známosti s tou donou Paolinou?“

„Neřekla jsem vám, že v klášteře Trinità? Dona Paolina, která do Kvirinálu ještě dlouho nejezdí, neb patří mezi šlechtu

papežskému dvoru fanaticky oddanou, hraje si odedávna na ochránkyni sester svatého srdce Ježíšova, kterým onen klášter náleží. Tam seznámila se s Caterinou a vzpomněla si docela na své příbuzenství, nevím z kterého kolena, s rodinou di Soranesi. To jediné jí vadilo, že matka mé milé Cateriny nebyla šlechtičnou. Pocházela z kupecké nějaké rodiny.“

„A z Prahy, jak mi slečna di Soranesi neb vlastně pan Luigi vypravoval.“

„Ano, někde z daleka, nevím dopodrobna odkud. Hrabě Soranesi měl velký statek v Lombardii a žil tam od svého dětství, byl tam vlastně domovem a sloužil v rakouské armádě. Tam někde seznámil se se svou ženou. Když se stala Itálie svobodnou a sjednocenou, vrátil se hrabě Soranesi do Říma, vlastně do San Catalda, na ten pustý statek, který rodina jeho po staletí držela. Statek v Lombardii byl prostě a krátce řečeno dávno co důstojník v cizí službě – probil. Žili osamotnělí – neb byli chudí a tu cizí službu mu zde také mnozí pamatovali. Ona byla krásná, milá, měkká. Caterina má její oči. Po otci má jen jedno – opovrhuje lehkomyšlně penězi a je úplně lhostejná k tomu, „co společnost něčemu říká“. To poslední se mi na ní velmi líbí – neboť mrzí to donu Paolinu smrtelně.“

Pan Plojhar se smál.

„Vidím, že tu donu Paolinu nenávidíte.“

„Je mi protivná. Věřil byste? Má to Caterině za zlé, že se mnou důvěrně zachází, že mi tyká. A víte proč? Protože jsem dcerou malého kramáře, jak říká. Dobrý můj otec byl totiž zlatníkem a

měl, pravda, malý krámeček zrovna proti Panteonu. Můj nebožtík muž si u něho jednou koupil jehlici, viděl mě tam – nu to ostatní si můžete domyslit. Chudák, seděl u nás celé hodiny v tom temném krámku. Antonio byl andělem.“

Utírala si oči. Pan Plojhar se začínal obávat, že mu bude vypravovat celou svou i nebožtíkovu historii. Tázal se tedy rychle:

„Dnes zdá se, že venku teplo a slunno, den pro procházku jako stvořen.“

„Ano, dobře uděláte, půjdete-li. Ale snězte dříve nějaké sousto!“ A přišoupla mu talíř. „Kotlet vychladl, dám jej ohřát.“

„Ne, děkuji, adoruji vychladlé kotlety. Pokusím se tedy,“ zalhal a sedal za stůl. Pozdravila a odešla. Zavřel za ní dveře, a když ji slyšel v kuchyni, kde na ubohou Teresitu pro neznámou mu příčinu stavidla své výmluvnosti pouštěla, začínajíc patetickými slovy „Ó neblahé ty stvoření –“, zatáhl portiéru, aby dále neslyšel, odstrčil stůl se snídaní a odhrnul stór. Slunce zaplavilo pokoj krásným svitem svým, i otevřel okno, aby teplý, zlatý ten vzduch v sebe vdýchat mohl. Chvilku byl oslněn, pak ale zahleděl se do toho překrásného pohledu, jež mu vyhlídka z okna poskytovala. Před ním leskl se Tiber jako temný, rozžhavený, z výhně se valící kov a za řekou stály nepohybně tmavozelené stromy v zahradách Farnesiny, skupiny bílých budov loučily je od oranžových hájů vily Corsini, vstupajících vzhůru na Janiculus, pokrytý zažloutlými lukami, velkými zahradami, kostely, kláštery a končící po délce své u vatikánské čtvrti, korunované kupolí Sv. Petra. Šířkou pak splýval Janiculus

daleko s čistým, světlem prosáklým horizontem, do kterého jednotlivé, osamotnělé obrovské stromy a obrysy bílých budov se násilně vrývaly. Jaká tu směs barev, sladce světlem a stínem sladěná! Delikátní žlutavá zeleň polopovadlých trávníků v zahradách a na lukách byla tak měkká, temné skupiny pomerančů a ilexů stály tiše a slavnostně na terasách renesanci pamatujících sadů a korunami jejich leskly a lámaly se paprsky jako v tmavosmaragdových prismech, a duby kolem kláštera svatého Onofria, pod kterými snil a zoufal Tasso, potřásaly zádumčivě ohromné své zvadlé koše a zdály se jako z mědi a bronzu. Nebe bylo bledě modré jako na severu, beze tvrdosti jižního hlubokého azuru a jakoby stříbrem prokvětlé, tím samým stříbrem, které se smykalo vzduchem, po stromech, po zemi, všude a které barvám onu sladkost, onen jas a čar poskytovalo, jimiž ve zvucích působí, přimísí-li se kovu. Směrem, kde pan Plojhar háje vily Doria-Pamfili tušil, vznášelo se drobné stádo bílých a šedých mráček, byly jako plachty malého loďstva, plujícího někam do nesmírná, do nekonečna, do ideálu... Budily touhu k letu tím slunném a ladem a mírem... Prostředkovaly tak mezi úzkým obrazem pozemské krásy a mezi tím, po čem věčně toužíme, čeho ani vysloviti, ani domysliťi nelze a co i té pozemské kráse významu a podstaty dodává.

Mladý muž hleděl za těmi mráčky a nevýslovná touha, neurčitá a sladká jako dřímota, mu plnila hrud', pak ale spouštěly se zraky jeho pomalu zase k zemi zpět, oči jeho se šířily, sál ty barvy, ty tvary, ten soulad plným douškem do sebe, srdce

jeho tlouklo silněji, víčka jeho se pak napolo zavřela, neviděl už ničeho více, cítil pouze slunce, zaplavující svitem celý svět jako divotvorným tím elixírem pitného zlata, o kterém byl celý středověk tak horečně snil, ústa jeho se otevřela, dychtivě, žíznivě, velkými loky hltal blesky těch z nebes pršících paprsků.

„Och, svět je přece krásný! Život má svou cenu...“ šeptal tiše... „Žítí, žítí!“ zvolal a vzlyk bolestný se mu vyrval ze zúženého rozechvěním hrdla.

„Žítí, žítí!“ a schoval obličej do rukou a klesl na židli a slzy protékaly mu dlouhými bílými, tenkými prsty. Jan Maria Plojhar byl synem někdy vyhlášeného a bohatého pražského advokáta. Byl synem jediným a rodiči svými zbožňovaným. Měl sestru o několik let starší, kterou od prvního dětství vřele, něžně miloval, která mu však lásku jeho neodplácela stejnou měrou. Byla žárlivá na lásku svých rodičů, které požívala dříve výlučně a o kterou se nyní s mladším tím bratrem rozdělit musila. A ještě k tomu, zdálo se jí, připadla větší část té lásky jemu! Považovala bratra za vetřelce a teprve později, v letech, kdy nabývala rozumu zralejšího, vzdala se toho pošetilého stanoviska, cítila více po sestersku, avšak mnoho místa nebylo vůbec nikdy pro jakoukoli lásku v jejím úzkém, neplodném srdci, v kterém záhy sobectví a planá ješitnost příliš bujely. Vlídne její způsoby, zdvořilé úsměvy, povolnost ve věcech nepatrných platily však, jak to často bývá, za čistou dobrotu. K tomu byla krásná, totiž všechny rysy její tváře byly pravidelné, souměrné, pleť sněhová, oči blankytné, zuby zamodrale bílé a vlasy temné zlato: avšak, ač málokdo si dal

práci to pozorovati, všem těm barvám a liniím scházelo jedno, hlavní, – duše. Jen jedna osoba to záhy s bolestí a v úzkostech pozorovala, ale ta to nikomu nesvěřila, mlčela a modlila se: byla to její matka. U lidí ostatních platila Rosa Maria za anděla.

Paní Plojharová, tichá, měkká a prostá osoba, v které se poezie co sladká jakási mariolatrie a láska k přírodě jevila, pocházela z bohaté rodiny a dostala krásný a výnosný statek věnem. Nerozehřála se nikdy pro život v městě, a kdykoli jen mohla, ujela s dětmi do Havranic, do toho svého klidného, útulného hnízdečka v jižních Čechách. Syn její zdědil po ní tu něhu k lesům a lukám, kvůli které se jí manžel někdy posmíval, a ta náklonnost přicházela u něho od nejútlejšího mládí najevo. Havranický zámček byl mu vždy vlastním domovem a jezdíval na zimu s matkou do Prahy jako do vyhnanství.

Jan Maria narodil se poetou a havranický zámek, stará, vlhká jeho zahrada, lesy a pole, hory a vody kolem byly prvními předměty, které se fantazie jeho dotekly. Zároveň budila jeho chůva, stará Běta, svými pohádkami, svým vypravováním o Libuši a jejích sestřích, o moudrosti Krokově, o rytířích spících v Blaníku, o starých proroctvích, slibujících spásu české zemi, nevědomky první touhy po říši ideálu, první záchvěvy lásky k rodné zemi v měkké a snivé jeho duši. Nebyla Běta ženou obyčejnou, ačkoli to nikdo nevěděl a ona nejméně. Ani ve snách netušila, že byla básníkem – slovo, které ani neznala, které by nebyla ani chápala. V Bětě bylo cosi velkého, nadšeného; byla jako Sibyla a měla také úplně vzezření nevšední. Byla vysoká,

suchá a oči její byly tak jasné, že každého v té osmahlé, trochu tvrdé její tváři překvapily. To se přece pozorovalo; říkali jí ve vsi žertovně „prorokyně“. A rád ji každý poslouchal, začínala-li povídat. Nejraději vypravovala v dlouhých večerech podzimních, a tu nejen děti, ale i dorostlí rádi kolem ní sedali. Obyčejně dále se tak po večeři, v dlouhé nízké síni vedle kuchyně v přízemku umístěné, kde se ženská čeládka s prací shromažďovala. Byl tam starý vyzděný krb; zapálili na něm trochu chrastí, které praskalo, svítilo a modře kouřilo, a v té polotmě seděla Běta na nízké stoličce a dávala se proudem svých pohádek unášet. Mluvívala s tichým nadšením, a pak pustila své pletení do klína a pozdvihovala dlouhé, kostnaté svoje ruce, činíc často velké, někdy tragické posuňky, vyžadovalo-li to její vypravování. Jan Maria nepouštěl tu z ní zraky, srdce mu tlouklo, oči a tváře mu hořely, bylo mu nevýslovně blaze v tom světě snů a vidin, a přece šla taková hrůza někdy z toho velkého černého stínu Bětina, tam za ní na protější stěně! Byl to přízrak obryně, a Jan Maria bál se, aby nepovstala, klení hlavou neprorazila a celý zámek jim nad hlavou nezbořila jako Samson, o kterém Běta také jednou byla na svůj způsob vykládala.

Když pak ráno chodili na procházku, byl rybník, řeka, lesy a luka pro hocha samá skrýš buď dobrých, buď hrozných bytostí, každý oblak zázračným ptákem, každý pták poutníkem a hostem z nějakého rajskeho ostrova, ležícího v rozvlněném moři za skleněnými horami. Z toho světa plného kouzla, vzduchu, světla a poezie vezli ho pak vždy do Prahy, do úzké ulice, zavírali do

pokoje, jehož okna hleděla do pustého dvoru, kde nebylo viděti než kočího, jak myje poblácený kočár, kde nebylo slyšeti než dešťovou vodu lijící se z přeplněného odkapu. Vedli jej konečně do školy, kde se smrtelně nudil. Nenáviděl ji, a rodiče se rmoutili, že nemá chuť k učení, že nemá vlohy. Jednoho dne přišel také kradmo do kanceláře otcovy, kam mu přístup zakázán byl. Jak podivná to místnost! Bylo tam dusno a šero. Několik mrzutě vypadajících lidí tam sedělo za ošklivými stoly, všude ležely balíky zažloutlého papíru, všude stály velké zaprášené knihy a vzduch zapáchal nepříjemně laciným pečtním voskem, vlhkými deštníky a zhaslými právě svíčkami. Jan Maria cítil takový odpor tělesný i duševní, že se mu dělalo zle. Utekl a seděl celý den tiše v koutku své dětské komnaty, nevšímaje si hraček ani obrázků. Náhodou řekl otec ten samý den mezi obědem, že se stane Jan Maria někdy také advokátem jako on. Hoch viděl ty ošklivé, nudné pokoje před sebou, cítil zápach těch svíček, deštníků, uzavřeného vzduchu, viděl ty mrzuté tváře těch nad zažloutlým papírem nahnutých postav a zbledl hrůzou smrtelně, dal se do takového pláče a bránil se tak zuřivě proti té nelákající vyhlídce do budoucnosti, že jej dlouho ani utišiti nemohli, a nikdy více nevytasil se udivený jeho otec s podobným návrhem, těše se tím, že syn jeho rozumu nabude. Hoch však ustanovil se skrytě pevně na tom, že spíše uteče do těch černých lesů, šumících kolem havranického zámku, než by se takovým mukám kdy podrobil. Po celý život zůstala mu ta hrůza a ten odpor proti tomu a každému podobnému povolání v mysli. –

Bylo mu asi deset let, když mu otec náhle zemřel. Bolest paní Plojharové byla nesmírná, milovala svého muže celou duší. Zdraví její se rozrušilo tak, že se už nikdy více úplně nezotavila. S velikými peněžitými ztrátami zanechala vše v Praze a utíkala se s dětmi svými na svůj statek do jižních Čech. Pro Jana Marii nastal takto nový život. Škol byl rázem zbaven, neb paní Plojharová nemínila se více do Prahy vrátit a vyhledala pro své děti učitele, který se s nimi do Havranic odstěhoval.

Byl to člověk mírný a trpělivý, kterého Rosa Maria svými rozmary velice trápila a který v měkkosti a oddanosti svého žáka za ty útrapy útěchu hledal a nalézal. Jan Maria byl teď pilným, obzvláště jazykům, jichž učitel jeho několik znal, učil se s horlivostí kvůli lektuře, které brzy až přespříliš v zámecké staré knihovně hověl. Knihy, které ve dne v noci hltal, nahrazovaly mu pohádky staré Běty, odebravší se už v kraj oněch snů a vidin, o kterém byla tolik vypravovala, v ráj těch andělů a světic, o kterých byla se tolik nadumala a nazpívala. – Ideály hochovy braly teď pomalu určitou na sebe tvářnost, měly kořeny sice v těch starých snech a pohádkách, ale zdály se skutečnému světu přece bližší: byl to jednak po velkých skutcích žíznící heroism a pak touha po cestách do dalekých moří a neodkrytých posud světů, co mysl jeho stále jako na perutích neslo. Celé hodiny seděl Jan Maria na mezi v slunci a hleděl, pustiv knihu do trávy, na vlnící se zelená pole, která, větrem zčeřená, se mu zdála širým mořem; viděl tam fantómy korábů plouti, viděl sama sebe, jak na některém z nich přistane k břehu, jak s mečem v ruce se

brání proti divochům, jak je podmaňuje, aby jim dobrodiní kříže a učení Kristova poskytl, jak zakládá velkou říši, jak se stává králem v ní, jak se pak vrací triumfálně zpět do Čech pro svou matku, s věncem zlaté slávy na hlavě, pro svou sestru...

„Ne, ne, tak to snad nebude,“ usmál se pak v záchvatu strážlivé nedůvěřivosti; ale za chvíli zakládal už zase neodvislé kolonie na nějakém ostrově. Stavěl tam jakousi Akropoli, bílou, mramorovou, zhlížejíci se v modrém moři... Nové kvetly tam Atény za mořem, a tenkrát Atény české!... A zahlídl se do té vážné, jakýmsi sladkým smutkem zastřené jihočeské krajiny, obemknuté Šumavou, a pošmurný její klid budil v něm elegické city a velký její horizont a majestátní ráz přiváděl mu divným nějakým způsobem bohatýrské, fantasticky zbarvené touhy v mysl, a vzpomněl mimoděk na ty rytíře spící pořáde ještě v Blaníku a přál si s tlukoucím srdcem, aby to bylo více než pohádkou, aby vskutku vstali, aby mu podali též meče k boji pro spásu té země, kterou koně cizinců na kopytech svých roznášeti chtěli, a viděl se rázem v ohromné bohatýrské seči, brodil se krví, padal, umíral na mezi, a viděl, jak andělé nad ním bílými mávali korouhvemi na počest jeho hrdinné smrti a chrabrosti, která byla zvítěziti pomohla... V takové dny divívala se matka jeho v tichosti, proč asi oči jeho tak planou, proč každou chvíli vlhnou a proč se rty jeho občas zachvějí.

Čas minul a ideál jeho změnil opět poněkud tvářnost, celkem ale zůstal pořáde tím, čím od počátku byl. Jan Maria četl totiž nějaký překlad Aischyla a byl zdrcen. Zdálo se mu

pojednou, že byl uveden na dráhu svého povolání. Duše jeho zvolala: Budeš básníkem... „Ale takovým jako Aischylos!“ řekl si hoch a dodal: „Takovým, jako byl Gervantes a Camões,“ jejichž životopisy byl četl. Znamenalo to jinými slovy: „Budeš básníkem a hrdinou zároveň! Odložíš péro jen tehdy, jestli bude nutno uchopiti se meče! Meč bude se s pérem v tvé ruce střídati!“ A snil teď živěji a více a častěji než kdy předtím. Co čekalo vše na něho! Cesty do těch dalekých krajin, kam zanese učení Kristovo, boje bez konců jako pod Iliem pro nekonečnou slávu české země a básnění tragédií tak zdrcujících jako Agamemnón a Prométheus! Ó jak ohromnou, krásnou věcí byl život! Mezitímco tak za chimérami těkal, přemýšlela matka jeho o tom, kterým směrem jej připravovati pro život skutečný. Přišel čas se rozhodnouti pro určitý jakýs cíl. Začala se syna ve vážné rozmluvě v přítomnosti učitele vyptávat, čím by býti chtěl. Jan Maria nebyl v nejmenších rozpacích; vždyť se byl přece dávno rozhodl! Bude Aischylem, Cervantesem! Bude básníkem a hrdinou. Přiváděl matku i učitele v úžas tím, že naprosto chápat nedovedl, že na tom jeho rozhodnutí přestat nelze, že to není takovou hračkou, provésti, co si umínil. Nechtěl věřit, že v první řadě třeba se uživiti, že přirovnání o ptácích nebeských tak málo v světě platí, nechtěl konečně věřit, že je dítětem na své stáří v některých ohledech, nazvaných „praktických“, až příliš nevyvinutým. Poprvé ve svém živobytí cítil se matkou a tím dobrým učitelem uražen a chladný, opovržlivý posměch sestřin vylákal mu ty nejbolestnější slzy. Po dlouhých řečích,

po nekonečných otázkách a výkladech formuloval konečně s pomocí učitelovou svou žízeň po bohatýrství, svou touhou po dalekých cestách ve střízlivou žádost, že chce býti tedy vojákem a námořníkem. Aischylos a Cervantes po tvůrčí stránce nesmrtelných děl odpadli docela, byli matkou i učitelem odbytí úsměvem, ne sice tak urážlivým, jako byl onen chladný sestry Rosy Marie, ale naprosto odmítajícím.

„Rozmysli si vše dobře, drahé dítě,“ pravila matka posléz, líbajíc ho a hladíc ho po tváři a po vlasech. „Není třeba se ukvapovat.“

Ale formule jeho byla stálá a pevná: „Nebudu ničím jiným než vojákem námořním.“

Učitel jal se jej tedy připravovati, matka konala potřebné kroky s pomocí poručníka a svých příbuzných a Jan Maria rozloučil se konečně s ní, se sestrou, se zámek havranickým a s českou zemí. Učitel doprovodil jej do Pulje, do námořnické akademie. Havranice hořely růžovým světlem ranních červánků, když je Jan Maria opouštěl, a tak zůstaly mu v duši. Když se na stanici v směr dávného domova ohlídl, – byly červánky zhasly. Málo tušil, že i růžové světlo života tenkrát pro něho zhasínalo, když takto poprvé do světa jel, a že mu bylo souzeno, aby mu tak čistě a jasně nikdy více nevzplanulo!

Netrvalo dlouho, hned po příjezdě do námořnické akademie, a bělmo iluzí začalo mu padat s očí. Náhle, bolestně přišel k vědomí, že bylo vše jiné na tom světě, než si to byl dosud myslil. Duch, který v tom ústavě panoval, spolužáci jeho, představení,

vše mu bylo tak cizí, vše se mu zdálo tak surové, jemu, v němž ženská, trpná, měkká přebývala duše. Ale právě trpná, více snící než myslící ta jeho povaha učinila mu pobyt v tom novém nesympatickém okolí možným, učila jej snášet a mlčet a uzavírat se do sebe. Čím déle tam byl, tím více poznával svůj omyl, řekl si s vnitřním pláčem, že se byl minul s povoláním svým, věděl nyní, že tak veliký rozdíl mezi vojákem a bohatýrem, kterého činí myšlenka a vzlet, jako mezi střízlivostí života a letem k ideálu, – říkal si to vše po léta – ale rázně se vzchopit, vystoupiti z akademie, dáti se na jinou cestu, hledati jinou dráhu povolání – to Jan Maria nedovedl. Ani mu to hrubě nenapadlo, a čím také měl se stati? Necítil povolání k ničemu.

„Je to můj osud,“ pravil si smutně a hledal útěchu v tom, že po odbytých studiích aspoň ty sny o dalekých za moře cestách se mu uskuteční. Mezitím zůstaly mu na dně duše co ideál všeho, co na světě krásného, ty drahé, tiché Havranice a krajina, v kterých ležely. Nemohly tropické lesy míti mocnějšího čaru než sladká ta pole a luka, než ty zadumané hory nesoucí temné, věčně zelené jehličnaté lesy. Jak toužebně sníval o tom ráji svého dětství! Viděl jej brzy ozářený sluncem, brzy pod stínem nejchmurnějších mraků, brzy v jarním květu, brzy zapadlý sněhem, po němž modré stíny bloudily nebo rudá záplava západu se rozlévala. A ten zámek havranický se starou štěpnicí plnou zkřivených jabloní a hrušek, s tou zahradou v bývalém širokém, asi sáh hlubokém příkopě, běžícím kolem celého domu! Byla tak zelená, vždy vlhká, neboť ten příkop byl v předešlém století,

v němž zámek vystavěn byl, naplněn vodou, po které labutě plovaly. Někdy byl tu vodu a obzvláště ty labutě, o kterých se tradice byla udržela, postrádal; avšak svěží zeleň trávníků, vůně růžových keřů a jasná žluť nesčíslných slunečnic tam rostoucích nahrazovaly bohatě zašlou tu poetickou ptačí slávu. Ach, mysliti na havranický zámek, na milé jeho pokoje, naplněné starosvětským vyrudlým nábytkem, bývalo mu nejsladší rozkoší. Míval pak dojemnou vidinu, jak v jednom z těch útulných pokojů, teplém v zimě a chladném v létě, sedí bledá, posud přes šedivé své vlasy krásná žena se smutnými zraky – jeho to matka! Hle, seděla na malé pohovce a tenké, krásné, jemné její ruce konaly buď ruční nějakou práci, nebo rozkládaly na stolku nějakou pasiánsi, bádala polo žertovně, polo pověřivě v těch elegantních, libě vonících kartách, aby z nich vyčtla, zda osud v nejbližší budoucnosti slibuje zdaru, – och, Jan Maria věděl dobře, na koho ta dobrá matka při tom orákulu myslila, komu ten zdar a to štěstí přála! Věděl, že tomu, za nějž se před začernalým obrazem bohorodičky co večer po celé hodiny modlívala! Slzy vděčnosti a lásky vstupovaly mu do očí, kdykoli na to vzpomínal, věděl, že nemohl nic dražšího na světě míti než ji a Rosu Marii a Havranice s tím celým světem sladkých, blahých upomínek!

Jaký byl tedy jeho bol, když pozoroval, že mu tam v tom domě přísné kázně, kde nyní žil, ty nejdražší jeho upomínky ze srdce vyrvat chtěli! Nemyslili ovšem na Havranice, o kterých ani netušili, ale ignorovali tu zemi, v které ten drahý jeho domov ležel, tu zemi, již byl ten domov malou, avšak krásnou částí.

Pro ně nebyla ta země na světě, o které Běta říkala, že ji nepřátelé „na koňských kopytech“ roznášeti chtějí, odbyli ji leda pohrdlivým úsměškem. Chtěli jej přemoc pro jinou, „širší“ vlast nadchnouti, kterou Jan Maria co maceší, cizí, nepřátelskou tím více nenáviděl, čím více mu ji vnucovali. Pro jazyk pak oné jemu drahé země jevíli surovou nevážnost! Ó, jakou silou miloval teď ty ubohé své, zavržené Čechy! Zdály se mu dojmavé jako některý z mučedníků a zářily mu nejsvětější glórií! A dávný jazyk otců stal se mu čímsi tajuplně posvátným. Avšak láska jeho jako jeho vzdory neměly slov, neboť neměl přítele. Jen sestře své vylíval někdy svoje srdce, matce nezmiňoval se, nechtěl ji zarmucovati. Rosa Maria však neodpovídala nikdy ani slovem na ty výkřiky jeho stísněného vlasteneckého citu; o všem, co se v domě děje, dávala mu věrně, ač suše zprávy, ale k srdci jeho nepromluvila ani jednou po celý čas. Jan Maria si to vykládal tak, že s ním mlčíc snáší, – a ona se mu v skrytě smála. Konečně nesvěřoval se už ani jí. Mlčel a trpěl. Ale jednu měl přece ještě útěchu, jistou a sladkou, – poezii. Nejenže četl všechna díla obraznosti, která se zhusta podlounnickým způsobem do námořnické školy dostala, začal sám se pokoušeti o uskutečnění svých dávných snů. Psal v tajnosti – tragédie. První byla Královna Tomiris. Nejdříve napsal scénu poslední, v které Tomiris uťatou hlavu konečně poraženého, tak dlouho vítězného zachvatitele své a jiných vlastí do zlaté, vlastní jeho krví naplněné nádoby potápí, a všechno svoje nadšení, všechny svoje vzdory, všechnu svou zoufalost, všechnu nenávist proti tyranii vložil Jan Maria

královně Tomiris v té scéně do úst. Vášnivě její přitomen proklínání formuloval dle divoké kletby sestry Horatiů proti Římu v tragédii velkého Corneilla, kterou nazpaměť uměl. Ta scéna kletby a triumfu zdála se mu povedenou, přečítal si ji sám často v úkrytu a byl spokojen a hrd. Ostatní část tragédie nechtěla se mu však tak dobře dařiti, zdála se mu slabá, bez života, a konečně ji hodil celou do ohně. Po celý měsíc byl pak zachmuřen, avšak brzy klíčila zase nová naděje v jeho srdci a doufal, že Drahomíra se mu povede lépe, a přemýšlel o ní, kdykoli mu zůstala volná chvíle.

První své prázdniny netrávil v Havranících, jak byl doufal. Matka a sestra odstěhovaly se krátce po jeho odjezdu na vřelé přání poslední do Prahy k delšímu pobytu, a poněvadž matce zdraví nesloužilo, odebrala se později pak do lázeňského místa do Alp, kam jej k sobě na prázdniny povolala. Byl polekán jejím chorobným vzezřením, ale zdálo se mu za nějaký čas, že lázně na ni velmi dobře účinkovaly, takže uspokojen odjel. Za rok překvapila ho zpráva o sňatku jeho sestry. Čekala kvůli němu až v čas prázdnin, aby Jan Maria té slávě mohl přítomen býti, a aby se s budoucím svým švakrem v Praze seznámil. Byl to sňatek velmi výhodný, jak mu matka psala, a dopis Rosy Marie zářil štěstím. Jakou radostí ho to plnilo! Přijel, ale přes všechnu snahu milovati láskou bratrskou toho, jež si byla Rosa Maria za chotě zvolila, nemohl nikterak k němu přilnouti. Chladná, samolibá jeho povaha jej mrazila a urážela. Rosa Maria však zářila ne tak štěstím, jako spíše triumfem – krutým a nízkým. Byla

svého ženicha jiné, téměř už s ním zasnoubené dívce „vyrvala“, a mluvila s tak cynickou nedelikátností o svém vítězství a o své poražené sokyni, že bratr její žasl, prázdňý, ješitný úsměv pak toho vyrvaného ženicha se mu hnusil. Poprvé viděl sestru svoji bez oné glórie, kterou milující jeho duše kolem ní po celý posavadní život byla spřádala. Bylo mu úzko v tom pocitu vystřízlivění, hledal na tváři své matky útěchu, chtěl z ní vyčisti, že se mýlí, že sestře křivdí, ale v bolestném jejím úsměvu, ve chvějícím se zvuku jejího hlasu, když tichým, prosebným slovem Rosu Marii napomínala, nalézal jen potvrzení svých obav. Maně, instinktivně tázal se v nitru svém: „A to že jest láska, co ty dva lidi k sobě poutá?“ Netroufal si odpověděti na tuto otázku. Představoval si pod tím slovem něco neurčitého sice, ale přece něco docela jiného. – Byl rád, když po svatbě odjeli a on s matkou do těch drahých, tichých Havranic se utíkatí mohl, kde ještě dvě neděle v sladkém snění, v nejněžnější lásce s ní strávil. I jí zdálo se, že se jí odjezdem novomanželů odlehčilo. Nemluvili o nich, mluvili vůbec málo, dívali se více na sebe a četli si tolik hlubokého citu, tolik něhy v zrácích, že jim slov třeba nebylo.

Ach, s jakým dojmutím vzpomínal později těch krásných podzimních tenkráté večerů, zlatých úsměvem v klidu umírajícího slunce, svatých tím tlukotem jich obou v hlubinách pohnutých srdcí! Chodili spolu v štěpnici na procházku jako dva zamilovaní, dívali se s přátelským jakýmsi citem na ty staré stromy, na omšené jejich pně, na dlouhé ty zkroucené větve, s nichž zrající ovoce viselo, na dům politý záplavou růžového

světla, na rokokové, po balustrádě bývalého příkopu rozestavené vázy a poprsí římských císařů korunovaná laurem, s poněkud naivním, ba přihloupkým úsměvem ve tvářích, žlutým lišejníkem jako pozlacených, a všechny ty předměty zdály se jim plny intimního kouzla, plny duše a poskytovaly jim látku k veselým a dojmavým poznámkám. Bylo jim tak domácí, tak milo, tak volno. Byli do sebe zavěšeni, a každou chvíli tlačil Jan Maria tu bílou, bledou ruku k prsům jako v bázni, že se mu vymkne, že mu odňata bude, a každou chvíli cítil zase, jak tatáž ruka se zachvívala jako stejným strachem, jako by se ho křečovitě chytat chtěla. Nikdy nebyl se s matkou tak těžce loučil jako tenkrát. Musil všechny svoje síly sebrati, aby rozechvění svoje skryl; doprovodila jej na nádraží odlehlé stanice a neviděla, jak osamocen ve vagónu rukama zalomil, když vlak byl do širého pole vyjel, a on zas neviděl, jak ona bledá do polštářů svého kočáru byla klesla a beze slz, napolo v mdlobách domů přijela do zámku, tichého, opuštěného jako hrobka.

Za půl léta volali jej děsně stručným telegramem do Havranic: „Matka tě chce ještě jednou vidět, přijed' hned,“ zněla vražedná slova, která jej téměř usmrtila, ač jej byli, přečetše telegram před ním, dříve připravili. Podepsán byl Leopold, muž Rosy Marie.

Nalezl matku ještě živou, ale na mysli tak skleslou, že ji nepoznával. Myslil, že zšílí. Odvedli ho násilím od její postele, když byla usnula. Havranice byly celé změněny, pokoje naplněny módním, křiklavým nábytkem, nevkusnými tretkami.

Rosa Maria a její muž bydleli tam teď stále. Byl svou továrnu v severních Čechách prodal a žil ze svých rent.

„Leopold je tak praktický,“ řekla mu Rosa Maria. „Zajisté že myslí na nový nějaký, výnosný podnik.“

Jan Maria byl změnami v Havranicích nemile dotknut, zdály se mu téměř profanací, a tušil, že se to stalo vše přes matčin příliš slabý odpor. Bolelo jej, že ve svém domě se podrobovala cizím zákonům. Tak se mu to aspoň zdálo a zakrátko už o tom pochybovat nemohl, bylo to přece tak zjevné i na samých tvářích všech domácích lidí, že na zámku každý Leopolda za vlastního pána považoval.

Za nějaký den bylo matce lépe. Byla čilejší, více sobě podobná. Držela syna za ruku, když vedle její postele seděl.

„Leopold je tak praktický,“ řekla mu jako předtím Rosa Maria, ale hlasem chvějícím se podivným jakýmsi dojmutím. Zdálo se, že chtěla něco více říci, slyšel, že zašeptala: „Bylo to nutné, milé dítě...“ Ale zamlčela se, když tázavě na ni hleděl. Pozoroval, že se jaksi bojácně pohledům své dcery, vážně na ni upřeným, vyhýbala. Když Leopold do pokoje vešel, nepromluvila už slova, ale ruku svého syna nepustila. Občas ji silněji tiskla a chvilkami byla ta její ruka, kterou Jan Maria stále celoval, horečně vřelá a zase ledová.

Kvečeru stala se paní Plojharová nepokojnou, bez přestání hleděla na staré hodiny visící proti posteli.

„Jene,“ šeptala náhle, „ten sňatek nebyl tak výhodný, jak jsme mysli...“

„Nemysli teď na to,“ prosil ji překvapen, ale více ještě dojat bolestným výrazem v jejím pohledu.

„Tys byl vždy mou radostí, Jene Maria, ty můj nejdražší,“ šeptala zase matka, „ó vid', ty bys mi odpouštěl, kdybych ti i křivdila?“ Dýchala těžce.

Klesl na kolena, nemohl mluvit, slzy ho dusily, líbal ruku její vášnivě.

„Oni mě nutili,“ šeptala matka, „odpusť mi, odpusť mé slabosti...“

Rosa Maria držela ji za druhou ruku.

„Ty se rozčiluješ,“ řekla a zarděla se do temna.

Ale matka nedala si déle brániti. Sebrala všechny síly a sedla v posteli.

„Synu,“ řekla hlasitě. „Obávám se, že jsem ti křivdila! Slib mi však pro lásku mou hlubokou, věrnou a dlouhou, že budeš v míru se svou sestrou žít.“

„Slibuji, slibuji,“ vyrazil Jan Maria ze sebe. „Přisahám ti to.“

„A mně odpustíš?“ ptala se sladce a s úsměvem šťastným, který mu pravil, jakže tím je jista, že jí odpustí. Co? To nevěděl. Položil jí hlavu lehce na klín, tvář jeho byla obrácena k ní. Mluvit nemohl, celé jeho tělo se chvělo konvulzivně, ale oči jeho hleděly tak na ni, že zazářila radostí.

Zapomínala všeho mimo něj, sklonila se nad ním, vzala třesoucíma se rukama tu drahou jeho hlavu a tiskla si ji k srdci. Rosa Maria vyšla tiše z pokoje, aby zavolala svého muže a jeptišku, která matku ošetřovala. Letěla dlouhou chodbou,

netroufala si hlasitě volati, cítila blízkost smrti a majestát její plnil ji strachem a mimovolnou úctou.

„Jene,“ šeptala matka, „žehnám ti. Dítě, budeš šťastným! Bůh ti požehná – tys mě nikdy nezarmoutil.“

Slzy tekly jí z očí, rty její ševelily, klesala unavena do polštářů zpět.

Když vešli Rosa Maria, muž její a jeptiška, byla paní Plojharová mrtva a syn její ležel bez vědomí na zemi. Mladá paní zakryla si tvář a vzlykala.

„Buď silnou,“ řekl Leopold, „vždyť tě to překvapit nemůže.“
Jeptiška zatlačila nebožce oči.

„Pomáhejte mému bratrovi,“ řekla Rosa Maria.

Jeptiška, bledá, velká a klidná, upřela výrazné své oči na ni a pravila tiše a dojatě:

„Modleme se za tu, která odešla. Bratru svému přejte ještě chvílku mrákoty. Ubohý! Je úplně osiřen. Nemá nikoho.“

Rosa Maria vzhledla ostře na ni, chtěla něco říci, ale mlčela, začervenala se a sklopila oči.

Jeptiška pomodlila se nahlas otčenáš, pokoj byl už plný služebnictva, celý dům se sběhl, a pláč, hlasitý a upřímný, ozýval se ze všech stran. Mezitímco jeptiška Jana Marii křísila, vyšla Rosa s mužem svým.

„Jest příliš dojata,“ pravil Leopold všem přítomným nepohlížeje na nikoho.

„Telegrafuj do Prahy stran smutku,“ řekla Rosa Maria, když byli sami v jejím pokoji, a utírala si suché své oči.

„Psal jsem už včera,“ odvětil, „věděl jsem, že katastrofa blížká, neodvratná –“

Byl ve všem tak praktický, ten Leopold!

Den po pohřbu měl s Janem Marií krátkou, jak řekl, velmi však důležitou rozmluvu. Jednalo se o pozůstalost.

„Nevíš nejspíše,“ řekl, „že zvěčnělá tvoje matka se trochu zadlužila. Byla tak dobrá, tak všem lidem věřila! Krátce okrádali ji, správce, šafáři, služebnictvo, každý. Musila posledně dost značné sumy si vypůjčovat, dílem v banku, dílem jsem jí pomáhal sám –“ Zamlčel se a upíral oči nehybně na svůj doutník, jako by od něho nějaký div očekával.

„Peníze ty jsou na statek zaznamenány, vše je řádně v knihách a poručník tvůj přesvědčí se o všem sám, jemu to všechno dopodrobna vysvětlím, chtěl jsem tobě jen také zpráv podati... Zde jsou výtahy z knih, abys věděl, kolik –“

Vytáhl pomalu nějaké papíry a položil je na stůl.

Jan Maria je odstrčil. Leopold se mu hnusil. Měl srdce jako v kleštích. Začal, ač nejasně, všechny ty machinace, všechnu tu hrabivost tušiti.

„Jak ji mučili, jak ji asi mučili, než svolila, tu ubohou matku!“ zněl výkřik v jeho srdci a vzal se za hlavu, zdálo se mu, že tu bolest nepřežije. Vtom vešla jeho sestra. Srdce jeho se zachvělo.

Ona byla jedinou bytostí na světě, kterou by teď milovati mohl, u které mohl naléztí když ne útěchy, aspoň ulehčení.

„Můj milý,“ řekla Leopoldovi, „je mi zde příliš smutno. Všude ji vidím, tu ubohou. Roznemohla bych se zde, myslím, že by

bylo nejlépe někam na čas odejet, kde nám nic tu naši ztrátu nepřipomíná. Myslíla jsem dnes celou noc na to. Jeďte do Vídně.“

A začala nalévat kávu k snídání.

„Mnoho cukru?“ tázala se bratra. „Už jsem docela zapoměla, jestli sladíš –“ Za chvíli řekla:

„Směl bys snad s námi se trochu ve Vídni zdržet, Leopold by mohl psát o dovolení do Pulje –“

„Ne,“ řekl Jan Maria suše a krátce. Vyrazil to slovo tak prudce ze sebe, že oba manželé trochu udiveně na něj pohlédli.

„Vykládal jsem Janovi právě ty záležitosti peněžní,“ řekl Leopold a podával mu znova papíry.

„Ach, to je nudné,“ řekla mladá paní.

Jan Maria sebral všechnu sílu svou.

„Rosa ví o všech těch věcech, všech těch záležitostech?“ tázal se zdánlivě klidně, ale srdce mu bilo jako před popravou.

„Ovšem,“ odvětil Leopold. „Bez porady s ní se ničeho nedělo. Jest o mnoho praktičnější než ty, můj milý. Myslím, že jest po otci, mohla by býti advokátem,“ žertoval.

„Ještě abych já ztrácela hlavu jako matinka, ubohá!“ řekla Rosa Maria.

„Pak je vše v pořádku, vše,“ řekl Jan Maria a vrátil švagrovi papíry, aniž byl na ně jediný pohled vrhl. „Vše v pořádku,“ řekl a vstal. „Vše u konce,“ šeptal sám sobě na cestě k dveřím a bylo mu, jako by slyšel velké zvony hlubokého, k smrti smutného zvuku hrana zvonit.

„Tys nepil,“ volala Rosa Maria za ním.

„Nemám sestry,“ šeptal si na chodbě. „Ach, i ona ji mučila!“

Klesl ve svém pokoji na pohovku. Beze slz, bez myšlenky, tup svým zoufalstvím ležel takto nějakou chvíli. Pak vstal náhle a skládal rychle své věci do kufříku.

„Pryč odsud,“ pravil nahlas. „Jde z nich hrůza – z těch lidí.“

Z těch lidí! Byla mu cizí Rosa Maria jako ten praktický Leopold. Vzlyk mu stoupal ze samého srdce do hrdla a hrozil, že jej udusí. Někdo zaklepal dvakrát na dveře.

„Dále,“ vyrazil ze sebe pracně. Vešla jeptiška. Pozdravila jej kloníc lehce hlavu, pak stále nehnuté tisknouc velkou svou modlitební knihu k srdci.

„Odjíždím,“ řekla konečně tichým hlasem, v kterém bylo cosi dřímavého.

Mladík vzal ji náhle za ruku.

„Vy zatlačila jste jí oči,“ řekl pohnut, „vy uložila jste ji v rakev, vy hladila jste polštář, na kterém spala! Já viděl, že hleděla s láskou za vámi, kdykoli jste šla pokojem! Vy bděla jste u ní, vy jste ji těšila! Sestro, já vám děkuji!“

A vtiskl ruku její prudce ke rtům. Vyrvala mu ji polekaně a přes tvář její přelétl slabý ruměnc. Byla hluboce dojata. Zápasila chvíli se svým dojmutím, než dovedla promluvit.

„V noci, než jste přijel,“ pravila, „myslila nebožka, že to její poslední. Pravila mi tenkrát: ‚Neuvidím-li více svého syna, pak řekněte mu, sestro, že jest moje láska celá jeho. On že jest mi nejdražší, co na světě mám. Řekněte mu, že jsem snad

nedělila spravedlivě. Ale vím, že on na statku vezdejším nevisí tak jako sestra jeho. Děčila-li jsem jmění svoje v hodině slabé nespravedlivě ve prospěch své dcery, – pak nedělila jsem své srdce, svoji lásku nikdy – celé, celá je jeho, jedině jeho. Jest poslední mou myšlenkou.‘ Nato žádala, bych jí ustříhla vlasy.“

Sestra otevřela své modlitby a vyňala kšticí šedých vlasů.

„Zde jsou,“ pravila, „kázala, bych vám je odevzdala.“

Konečně mohl plakat, líbal tu kšticí a volal bez ustání:

„Díky, díky, sestro.“

„A zde,“ dodala jeptiška, „jest klíč její rakve. Myslím, že ho nikdo na mně žádat nebude. Osvojuji si snad příliš mnoho práv –“ Sklopila oči a podala mu malý pozlacený klíč kovové rakve.

„Bůh vám odplat' vaši dobrotu, sestro,“ řekl mladík.

„Bůh vás opatruj,“ odvětila jeptiška. „Buďte zdrav a sbohem!“

Tiše, jak byla přišla, odcházela, u dveří se ještě jednou mimovolně obrátila a pohledla dojata na bledého, krásného, v slzách tonoucího mladíka. Jemu zdála se zjevem z lepšího světa. A oběma bylo tak divné, že se mají rozejít, aby se nikdy, nikdy více nespátřili na tomto světě, na kterém je byl okamžik bolesti a trudu svedl.

Ale neměli příčiny, aby déle spolu mluvili. Ta myšlenka prolétla jim zároveň, neurčitě, maně duší. Provázal ji až na schody a děkoval jí znova. Sestupovala pomalu, ale neohlédla se více. Za chvíli slyšel hrčení kočáru, který ji odnášel na stanici. Bol jeho byl umírněn, něco sladkého, dřímavého vešlo z jejího zjevu, z jejího hlasu v jeho duši. Odešel na hřbitov, ležící

uprostřed lesa. Seděl tam dlouho.

Holé stromy kývaly přes nízkou zeď, spletenicí černých větví dubů a buků modralo se bledě čisté nebe a sosny a jedle stály temně se zelenavou září, vysoké a štíhlé proti jasnému oblohy a vítr šuměl jimi slabě jako pomalu tekoucí vody. Sem tam bylo slabé, nesmělé zaštěbetání ptáka slyšet a země vydávala svou časně jarní vůni. Vše bylo tak snivé, rušilo svou dřimotou tak málo představu o sladkém spánku, který v tomto místě přebývá se zdál. Vážná a dojmavá tvářnost toho „svatého pole“ tak projasněna tajuplným tušením jara zdála se hlásati: „Vše jest zde snem a pouhým podobenstvím. Co zde v pochybnostech a v nejistotě usne, jinde se k pravdě probudí.“ A žádný zvuk všední a nesvatý nevolal drsným hlaholem: „Nad rovem je život a pod ním prácheň.“

Ach jak mu bylo sladko, volno! Byl téměř kliden, když se vrátil do zámku.

„Měl bych jí litovat a lituju jí,“ myslil si, když viděl sestru svou. „Jsem nekonečně bohat. Lepší část připadla mně.“

Dal jí sbohem i Leopoldovi – nesnažili se více jej zdržeti – a večerním vlakem odejel. Havranice za ním zapadly. Měl ten pocit určitě, že za ním zapadají. Bylo mu zase až k smrti smutno.

„A já sám,“ řekl si, „ležím jako na dně hlubokých vod. Ty vody jsou minulost. Zavřely se nade mnou. Stojím sám a přede mnou pustě leží svět...“

Hlava se mu začala točit. Naštěstí byl velmi unaven a lomoz vlaku jej ohlušoval, takže brzy usnul.

V akademii stala se s ním nyní sice znenáhlá, avšak značná

změna. Všechny ty jeho bývalé vzdory, sny a bolesti tratily se mu z duše. Stal se z něho jeden z nejpilnějších žáků, nemyslíl než na svá studia, všechno, co v něm bylo dříve bouřilo, se vzpíralo, jej nad okolím vznášelo, leželo „jako pod hlubokou vodou“. Nelišil se za nějaký čas téměř ničím od ostatních svých spolužáků, ani na své tragédie už nemyslíl, leda s úsměvem. Za nějaký rok stal se docela i veselým, ač méně hlučným než ostatní, a jen sem a tam padl ještě na chvilku do starých dum, cosi, co bylo bolesti a rozkoši stejně blízké, táhlo mu pak srdcem podobně vanu probouzejícího se jara, bylo to cos jako touha po něčem neznámém, jakýsi sen o něčem sladkém a smutném. Duší jeho mihl v takových chvílkách umírající úsměv matčin a něco jako druhý ještě úsměv: úsměv té země, kterou tak byl miloval, té země tam daleko na severu, kterou „nepřátelé na koňských kopytech roznášeti hrozili“. Někdy stalo se také, že ve spánku se mu zjevily Havranice s tou starou štěpnicí, s tou zelenou zahradou, vlhkou a svěží, kde slunečnice rostly, kde na balustrádě lišejníkem pozlacená poprsí římských císařů se tak naivně usmívala a kde cosi posvátného, neurčitého, jeho to dětství, jako by pod kvetoucími stromy dřímalo... A probudil se pak s prudkým tlukotem srdce a nevěděl dlouho, kde se nachází, neb bouřilo-li náhodou moře, domníval se, že slyší vítr v těch starých topolech buráct, které dlouhou řadou podél rybníku tam doma ve vsi stály a jejichž hučení v takových nocích až do zámku slyšeti bylo...

Ale upomínky ty přicházely mu čím dále tím řidčeji a slaběji:

poddával se nevědomky svému osudu. O sestře slyšel dvakrát nebo třikrát do roka. Byla mu první rok po matčině smrti psala: „Kde hodláš letos své prázdniny trávit? Přijedeš snad docela k nám?“

Ta otázka jej hluboce ranila. Myslel, že by se to mělo vlastně samo sebou rozumět, kam jinam, mohla myslet, že by zajet chtěl než k ní, než do toho místa, které jim bylo společným domovem? Odepsal okamžitě: „Nepřijedu do Čech!“

Byl tím časem jakési náhlé, blouznivé přátelství s jedním ze svých spolužáků, s mladým chorvátským šlechticem Konstantinem Majakovičem uzavřel, který též jako on byl někdy ve snách žil a nyní jako on se síle a důvodům věcí, světa a života poddával.

Místo do Čech jel tedy s ním na prázdniny, tenkrát i každý následující rok. Doby takto na statcích Majakovičů strávené patřily pak dlouho mezi nejkrásnější jeho upomínky. Tam v těch šumících doubravách budovali jinoši, čerpající fantazie jeden druhému z duše, závatné vidiny o budoucí velikosti Slovanstva, snili o novém jakémsi „království božím“ na zemi, o novém zlatém věku lidstva. Po celý čas prázdnin zdály se jim jejich utopie tak rozumné a snadně k provedení! A teprve v akademii probouzeli se vždy k střízlivé skutečnosti.

Tak minul čas a Jan Maria opustil konečně akademii co důstojník po ukončených studiích. Tenkrát volala jej sestra důrazně do Čech, prosila, by ji neoslyšel. Byla na něj tak zvědava!

„A pak,“ připsala, „jedná se též o nějaké peněžité záležitosti. Teď můžeš již za sebe bez poručníka jednat, Leopold učinil všechny nutné kroky a vysvětlí ti vše sám, až přijedeš.“

Jan Maria vydal se rád do Prahy, i on byl zvědav a těšil se svou sestru uviděti. Rosa Maria byla ve společnosti pro svou krásu i pro bystrost svého ducha pověstná. Byl nyní jejím triumfům přítomen. Srdce jeho však odvracelo se tu od ní ještě více, maska té afektace, kterou nazývali duchaplností, duchaplností čelící vždy jen k tomu, aby někoho ponížila, ranila, třeba se to stávalo nejměkčími sametovými tlapkami, zlatotřpytnými drápky, nemohla jej oslnit. Viděl příliš na dno toho srdce, a nebylo tam nic než čiré sobectví, suché, ba kruté, a bezměrná ješitnost. Rosa Maria neměla dětí. Lůno její, jako její duše, bylo neplodné. – Peněžní ta záležitost byla prostá. Havranice nevynášely a Leopold měl v úmyslu postavit tam cukrovar. Chtěl, aby Jan Maria k tomu podniku se značnou částí svého kapitálu přistoupil. Mladý důstojník, kterému Leopold byl zletilost vymohl, usmál se pouze nedbale té myšlence, že se zúčastňuje nějakého obchodu, souhlasil se vším a prosil jen, aby ho nenudili podrobnostmi. Zásobil se nato bohatě penězi a všelijakými víceméně zbytečnými tretkami a pospíchal na koráb, na kterém první svou velkou cestu podstoupiti měl. Nejméně deset ženských srdcí pukalo při jeho odjezdě z Prahy. Byl přes všechnu svou téměř chlapeckou ostýchavost velký dojem svou elegantní uniformou, svou krásnou mladistvou tváří, svou vysokou ztepilou postavou a distingovaným svým chováním

učinil.

Konečně tedy vyplňovala se aspoň část dávných jeho snů! Koráb nesl jej tím temnoazurovým Středozezemním mořem, jehož čaru se tak máloco pod sluncem vyrovnává. Musil pořáde na Byrona a nadšené jeho verše mysliti a poezie, která tak dlouho v jeho prsou jako v kobce pochovaná dřímala, začala se probouzet. A s ní probudilo se celé jeho staré já, tak dlouho tlumené a pouze občas na statcích Majakovičů jako blyskavice se objevující. Psal teď opět básně. Více ještě, než je psal, žil je, dýchal jimi, snil je. Ke všem dávným jeho vzletům přidružil se nyní ještě nový. Bylť v stáří „sladkých tužeb“ a „matných žádostí“. Duše jeho byla plna ohně a byla čistá. Žena stála u něho ještě vysoko na piedestale, byla mu neznámou bohyní, kterou zevzdálí ctil a která jej naplňovala jakýmsi posvátným, velebným strachem. Koráb jeho křižoval podél afrických břehů, pak vrátil se a kotvil nejdříve na delší dobu před Korfu. Ostrov ten se svou rajskou scenérií učinil na něj uchvacující dojem a připomínal mu horování o archipelagu a Kykladách v různých básních lorda Byrona. Stál jednou zamyšlen na baštách bývalého, nyní opuštěného anglického kastelu, zpit modrostí nebes a moře, sluncem klonícím se k západu, vůní, která ze zahrad až k němu vzhůru stoupala. Z toho jasu a žáru, z toho azuru, z dýmu těch vůní, myslil si, měla by se jako někdy Venus Anadyomené (která se přece dle báje z týchž azurových vln zrodila) vynořiti dívka, avšak taková as, jako Haidée zjevující se v druhém zpěvu Dona Juana. Venuše zdála se mu příliš abstraktní, skulpturní. Haidée

byla dívka. Ta byla by pravou duší toho úsměvu přírody, svítícího tam dole u jeho nohou! Byla by jako perla v této velké lastuře, sklenuté z nebe a moře, z purpurových skal a z nádhery palem a květů... A viděl bílou postavu, která se naň dívala okem smělym, smělym však pouze svou dětskou, nevědomou, netušící nevinností a čistotou.

„Haidée!“ snil dále a vánek z moře ovíval mu měkce tvář a budil jaro a touhu v jeho prsou a ústa jeho šeptala napolo nevědomky jeden z Petrarkových sonetů, jen tak do prázdna před sebe, neb nevěděl nikoho, komu by ta slova byl šeptal – leda té věčně vzdálené, bílé, vzdušné jako oblak Lauře nebo Beatrici svých neurčitých vidin.

Stal se takto beze zřejmé příčiny trochu smutným. Dal se pomalu po příkrých z kastelu vedoucích schodech dolů na zpáteční cestu. Pojednou slyšel hlasy a při zatáčke potkal se znenadání za ostrým rohem bašty s celou společností, putující, nejspíše jako dříve on, kvůli vyhlídce nahoru na cimbuří. Byli to samí mužští a jediná mezi nimi dáma byla právě náhodou odvrácena, takže jí v tvář vidět nemohl. Mluvila s kapitánem onoho korábu, na kterém Jan Maria sloužil, a jenž se v té společnosti nacházel. Vysoká postava její vznášela se jako v oblaku z bílých krajek, z kterých celý šat její pozůstávati se zdál, od hlavy plynula jí bílá španělská mantila z tétéž látky a v ruce držela rozevřený velký vějíř, taktéž bílý, avšak třpytící se jako rosou, kterým si oči clonila. Mimoděk zůstal Jan Maria stát a hleděl, mezitímco kapitána pozdravoval, na vzdušný, imponující,

a přece tak graciózní ten ženský zjev. Dáma odvrátila se nyní od kapitána a zavřela vějíř, stála Janu Marii tváří v tvář. Mihlo to jako blesk celou jeho bytostí. Byla kupodivu krásná, ale krása ta byla rázu takového, o jakém nikdy nebyl snil. Čistota její pleti a ryzost jejích tahů byla podivuhodná, tvář její byla bledá, ale rty temně červené, obočí a řasy jako noc a vlasy její bohaté, však trochu tvrdé, byly temnorusé jako žhavé zlato, po kterém rudé jiskry skákají. Velké její oči, temné nad všecku černost, sálaly modravé paprsky zpod trochu unavených víček, které je napolo cláněly. Úsměv jejích rtů byl perlový blesk mezi rudými růžemi. Jan Maria salutoval a zapomněl ruku spustit, a nesmírný, naivní jeho obdiv jevil se mu až příliš zjevně po tváři. Pozorovala to a velké oči její zazářily nyní plně jako poledne, clona víček byla vyhrnuta a pohled její, smělý a žhavý, měl účinek, jako by jej u srdce uštknul. To nebyla ta tklivá smělost dětské neviny, jejíž vidinu byl před chvílí měl, co nyní na něj z těch zřítelnic blesky sypalo. Sklopil zmateně oči, cítil závrať a ruměncem přelétl mu tvář.

Dáma zašeptala tři slova kapitánovi. Neslyšel Jan Maria, co řekla, ale mohl to lehce uhodnouti, neb kapitán řekl: „Odpusťte, madame la princesse,“ a pak zvolal na něj: „Ó, prosím na jediné slovo.“ Když k němu přistoupil, tázal se ho kapitán až naivně prostou věc úřední, beze všeho významu, a nečekaje ani na jeho odpověď, pravil dámě opět francouzsky:

„Odpusťte, madame, byla to věc týkající se služby, a dovolte, bych vám uvedl –“

Patrně byla si tedy přála, aby jí byl uveden. Mladík byl znova zmaten.

„Madame Dragopulos,“ řekl kapitán, když ho byl jí jmenoval, a ukazuje pak na pána v prostředních letech, bezvýznamné tváře, ale distingovaného vzezření, připojil: „Monsieur Dragopulos.“

„Charmé de faire votre connaissance,“ pravil roztržitě choť krásné paní a podával mu roztržitě ruku.

„Z vaší lodi, kapitáne?“ tázala se dáma svým sladkým hlasem, lahodícím jako šepot moře. Pak vykřikla lehce, udělala totiž falešný krok a zachytila se, trochu vrávorajíc, ramena pana Plojhara, který jí náhodou nejbližší stál.

„Vasili,“ pravila svému muži, „hled', to je trest za to, že chtěla jsem být příliš samostatnou! Nepřijala jsem tvé rámě a nyní ranila jsem se o hrozně tyto schody.“

„Přijmeš nyní co kajicná, čím jsi dříve opovrhla, Pelagie?“ odvětil manžel a podával jí rámě.

„Ne, děkuji,“ pravila a držela se pořáde mladého důstojníka, však docela lehce, jen koncem prstů, „byl by to nevděk, pustit se toho, který mi nejdříve rytířsky na pomoc přiskočil, – totiž nepovažuje-li to za trest!“ A zazářila tak na mladíka úsměvem a pohledem, že nedovedl než nesrozumitelná slova v zmatenosti pronésti.

S veselým hovorem stoupala nyní celá společnost dále vzhůru a nahoře seznamoval se dodatečně s panem Plojharem, kdo to posud po cestě nebyl už učinil. Co tu bylo úsměvů a sladkých slov! Zdálo se, že nastalo všeobecné bratrství. Jeden toliko starší

pán, jakýs hrabě Něvarov, zůstal v normální míře a vypadal spíše trochu mrzutě. Hned začaly též výkřiky obdivu nad krásou scenérie. Paní Dragopulos seděla na zbořené zdi a zapalovala si klidně a s velkou grácií cigaretu napíchnutou na zlaté jehlici, která visela na benátském, jako nit tenkém řetízku, nořícím a ztrácejícím se z krajek a v krajkách jako míhajícím paprslek po vlnách. Ona nebyla ani trochu nadšena. Chvilku mlčela.

„Pánové,“ zvolala však, když obdiv nepřestával, „ušetřte mě vším lyrismem! Po něm přijdou pak mytologické upomínky! Obávám se, že někdo nám docela připomene, že stojíme na půdě posvěcené nesmrtelnými zpěvy, že se za to má, že jest Korfu Homérův ostrov Fajáků atd. atd., jako to tuším v Guide Joanne a všude psáno stojí. Podobné řeči mě iritují.“

Všickni se smáli. Svlékla rukavici, a mezitímco byzantinsky tenké, dlouhé její prsty cigaretu z latakia točily, mluvila dále:

„Znám sice ženské, které studují archeologii a které dovedly tím suchoparem mužům hlavy pomásti, – ale tomu druhu koketství jsem nikdy nerozuměla. Je to proti přírodě.“

„Proč, princezno,“ řekl hrabě Něvarov. „Myslím, že je každý prostředek dobrý, jen když se jím cíle dosáhne. Měla byste to zkusit.“

„Nemám třeba hledat prostředků, abych se líbila,“ řekla klidně, „a vy jste – ne zrovna zdvořilým.“

„S ženou tak bystrého rozumu můžeme být upřímnými,“ řekl hrabě také klidně. „Ale je to divné, vámi nepohne nic, co tisíc jiných do extází přivádí. Vy nemilujete hudbu, vy nemilujete

poezii, vy nemilujete... Madame, prosím vás, vy jste takovým originálem, řekněte mi, co vlastně milujete?“

Byla právě cigaretu dotočila, a kouříc svou vlastní dále, podala tu nově zhotovenou Janu Marii a zároveň s posuňkem hlavy a ruky, kterým svůj tabákový dar doprovázela, odpovídala hraběti.

„Co miluji? Lásku.“

A při tom slově pohleděla jinochovi do očí, a blesky jejího zraku oslňovaly jako slunce a rozjařovaly jako víno. Vryla ty své oči do něho. Vzal cigaretu s poklonou díků a ruka jeho se přitom až patrně třásla.

Usmála se podivně.

„Na co myslil jste, že jste zapomněl kouřit, pane?“ řekla mu. „Nebo je váš papirosník za kabát zastrčený opravdu prázdný?“

„Ó, věru já – já –“

„Ano, hrabě,“ pokračovala dáma, nečekajíc na mladíkovu odpověď. „Miluji lásku, slunce, život, štěstí.“

„A předpokládám,“ řekl hrabě tiše, „že dodáte: a svého manžela.“

Smála se. Jan Maria byl jediný, jenž ten rozhovor slyšet mohl. Ostatní společnost byla se poněkud vzdálila. Hleděl udiveně na hraběte.

„Jsme tak staří a dobří přátelé s hrabětem,“ řekla paní Dragopulos jako na omluvenou, vstala a přiblížila se k svému choti. Za chvíli byla opět středem společnosti, žertovalo se, hovořilo. Paní Dragopulos obrátila se zase k mladému důstojníkovi a pravila mu:

„Všickni přítomní vám řeknou, pane, že jsem egoistka, ba více, že jsem vtělená intriga. Jen se tažte a přesvědčíte se. Nuž, upřímně řečeno, je to pravda. Od první chvíle, kupříkladu, co jsem vás uviděla, – umínila jsem si, že vás zapletu do jedné ze svých hrozných pletich. Ale nelekejte se, slyšte. Zítra jest u nás ve vile Dragopulos jakýsi ‚bal champêtre‘, zde na Korfu něco úplně originálního. A víte, o co je zde mezi barbary, syny klasických někdy předků, nejvíce zle? O tanečníky z dobré společnosti! Když jsem vás zahlídla, řekla jsem si: ‚Zde by bylo o jednoho více!‘ – A to je ta moje intriga, z které se kajicně vyznávám, žádajíc ale za svou upřímnost odměnu: totiž tu, abyste mi slíbil, že zítra přijdete přes to pozvání teprve v poslední chvílce činěné. Žádnou výmluvu na službu na lodi nepřijímám – zde váš kapitán, který svoluje!“

Kapitán se uklonil a Jan Maria též, a políbil ruku, kterou mu pak milostivě jako královna za odměnu podávala.

Pak se trošku zachvěla. Slunce bylo právě zapadlo, jen jako ohromná glórie plálo cos ještě paprskovitě nad temným mořem, pruhovaným dlouhými purpurovými brázdami.

„Chládek,“ řekla a halila se těsněji do krajek své mantily. Pak přijala rámě svého muže a všickni dali se na zpáteční cestu. Doprovodili paní Dragopulos a jejího chotě až ke kočáru, stojícímu na náměstí u královské zahrady. Když odjela, rozcházeli se páni na různé strany, pozdravující se navzájem.

„Pane,“ řekl hrabě Něvarov vzdalujícímu se Janu Marii, „nespěcháte-li, prosil bych vás o krátkou rozmluvu.“

„Jest mi líto, pane hrabě,“ poklonil se mladý muž na omluvu, „ale věru – služba –“

„Ó, vím, že vám nejsem sympatickým, už kvůli tónu ne, jakým jsem mluvil s paní Dragopulos,“ řekl hrabě s lehkým, dobrým úsměvem. „Nehleďte žádných omluv. Vidíte, jsem dotíravý, ačkoli se vyhýbáte, opakuji přece svou prosbu.“

Mladík se přemáhal, aby hraběti neukázal příliš zřejmě, jak mu je nepříjemným, ale na tváři jeho jevila se přece nuda a stín nevrlosti.

„Máte matku, pane?“ tázal se hlasem měkkým hrabě a oči jeho byly tak plny dobroty, že Jana Marii dojaly.

Nemohl hned promluvit, v očích jeho byla okamžitě jakás vláha; připomněl si ji, tu drahou, dávno zmizelou, a viděl ji náhle v glórii nebes, a celé Havranice jako v bledém odlesku té záře.

„Myslete si, pane,“ řekl hrabě, „že matka vaše si toho přeje, abyste mě slyšel.“

„Jsemť k vašim službám, pane, hrabě,“ řekl mladík tónem uctivým... –

„Sedněm si zde před tuto kavárnu, večer je krásný, než hvězdy vyjdou, bude rozmluva naše skončena.“

Sedli a přinesli jimi dva malé koflíky kávy po způsobu východním připravené. Mezitímco ji Jan Maria roztržitě okusil, začal hrabě mluvit.

„Neokouzčila vás paní Dragopulos?“ řekl jakoby mimochodem.

„Jest to jedna z nejkrásnějších žen, kterých jsem kdy viděl,“

odvětil mladík a začervenel se.

„I já neznal snad nikdy krásnější,“ řekl hrabě, „a znal jsem jich o mnoho více než vy. Ale o to se nejedná. Viděl jsem, jaký na vás učinila dojem. A ona to viděla též. To je zlé. Proto chci s vámi mluvit.“

„Odpusťte, ale jakým právem –“

„Ó, buďte klidným, vysvětlím vám hned. Vy jste ze severu?“

„Ano, z Čech.“

„Tím větší pro vás u mne sympatie. Patřím na Rusi k takzvané slavofilské straně. Ale i to jest vedlejší. Vy tedy uznáváte, že jest krásná. Ano, jest to jedno z nejpůvabnějších stvoření, kterých jsem kdy viděl, jak vám říkám, – ale také jedno z nejzkaženějších.“

„Pane!“ vzplanul mladík, „nedovolím, aby v mé přítomnosti někdo urážel dámu! A vy patříte mezi její přátele!“

„Ach, ne. Myslíte proto, že to řekla? Zná mě, a ví, že jí opovrhují.“

„A přece jsem vás našel v její společnosti!“

„Tak to přináší svět, v kterém žijeme. Ale nechme takového rozjímání. Nedeklamujme o licoměrnosti společnosti.“

Slyšte, kdo ta paní jest. Nejdříve o jejím muži. Pan Dragopulos jest celkem nulou, ale náhodou jeden z nejbohatších lidí v Evropě a na světě. Jest bankéřem v Cařihradě, kam zítra se mnou pojede. Byl zde na krátkou návštěvu u ní. Nevím proč. Ale o něm dost, nechme toho dobrého Řeka. Žena jeho neví sama, ku které se počítat národnosti, činí to dle rozmaru. Otec její,

totiž ten před zákonem, jest rumunským knížetem, ale ona od dětství žila nejvíce v Rusku a ve Francii. Jméno její rodiny po přeslici jest jedno z těch po celém světě známých a ti, kteří je nosí, činí nároky na byzantinský trůn, tvrdí totiž, že pocházejí od někdejších císařů v Cařihradě. Matka její zamilovala se už co choť a matka dvou dětí šíleně do mladého toulavého cikána; paní Dragopulos jest jeho dcerou.“

„Jak hnusné klevety!“ zvolal Jan Maria.

„Utište se,“ odpověděl klidně hrabě. „Paní Dragopulos je tak ‚romaneskní‘, chcete-li, že se tou cikánskou svou krví chlubívá, je-li právě v tom rozmaru, je tak cynická, že jméno své matky do bláta táhne, jméno té matky, která zase byla tak nestoudná, že nekalé své tajemství sama své dceři svěřila, nebo chcete-li, byla tak upřímná. Ale jedná se o věci horší.“

„Ušetřte mě – nechci nic více slyšeti,“ řekl zasmušile mladík.

„Nemohu vás ušetřiti, nemohu vás zanechati s tím podezřením, že jsem pouhým pomluvačem. Musím vám přece říci, proč vám to všechno vypravuji.“

„Jsem věru dychtiv slyšeti, jak to ospravedlníte.“

„Nuž, vypravuji vám to proto, že vidím, jaký dojem smrtonosná tato siréna na vás učinila. Řekla vám tak roztomilým způsobem, tak sladkým hlasem, že při pohledu na vás v duchu zvolala: ‚Zde by bylo o jednoho více!‘ Žena ta lže vždy, intriguje z náklonnosti třeba v politice, nemůže-li jinak, jako právě teď, kde dělá v Aténách pletichy ve prospěch Ruska, snad také, aby si přízeň královny získala, neboť jest nadmíru ješitná. Nuž, ačkoli

tedy lže vždy, nelhala tenkrát, zvolala zajisté tak, jak vám to řekla, jenže vám asi neřekla vše. O jednoho čistého, nezkaženého člověka více, kterého zhubit chci, – tak zněla dozajista celá její věta, a proto předsevzal jsem si vás varovati. Pozvala vás na zítřek. Slyšte moji radu. Nechoďte tam. Bude uražena, co vám ale do toho? Přijdete-li, padnete do jejích osidel, zhubí vás, budete ji a sebe proklínat, neboť ta žena zná duše zničit, věřte mi! Teď sud'te o mně, jak chcete, – ale matka vaše by mi děkovala, kdyby o tom věděla.“

Vstal. Jan Maria byl jako v sloup obrácen. Nevěděl co říci. Vstal též. Oba muži šli v soumraku těmi úzkými, příkrými ulicemi k moři vedoucími, které se hemžily malebnými kroji obyvatelstva z okolí, šli kolem těch poloitalsky, poloorientálsky vypadajících domů, z nichž každý zdál se skrývatí tajemství, a vše to zdálo se Janu Marii tak podivné, z pohádky, jako z „tisíc a jedné noci“, tak cizí, nenadálé!... A vedle něho ten muž s tím měkkým hlasem, s těma upřímnýma, jasnýma očima a s tou hroznou zvěstí o jakési neřesti pravdě nepodobné, chodící v purpuru s maskou zázračné krásy na tváři. Ona! Obraz její zaplašil vše, co jej znepokojovalo okamžitě, – byl mladý, velmi mladý, čistý, nezkušený. Byla svýma temnýma, cikánskýma očima, plnýma až závrať působící rozkoše, plnýma mystických kouzel, smysly jeho rázem horečně roznítla, panická jeho krev vřela mu jako rozpuštěné olovo v žilách. I to vypravování hraběte jaksi smyslně dráždilo a činilo spíše opačný účinek, než jak varovatel mínil. Neřest je hnusná nejvíce v malých poměrech.

Avšak ta byzantská, v purpuru zrozená zkaženost dodávala jí jakéhosi velkého stylu, jakéhosi až tragického pozadí. Milovat Kleopatru, Messalinu!...

„Slíbíte mi, že nepůjdete?“ tázal se hrabě, avšak nedostal odpovědi. Jan Maria ho neslyšel.

Byli u moře, hvězdy svítily už jasně a zlaté jejich obrazy míhaly se dlouhými blesky temnými vlnami, vlnami klidnými, sladce se vzdechy lásky a rozkoše na břehu zmirajícími.

Člun, který Jana Marii měl na koráb jeho donést, čekal už na něho. Námořníci salutovali.

„Slibujete?“ ptal se hrabě opět.

Jan Maria vstoupal do člunu a podával mu ruku.

„Děkuji vám za radu vaši, za dobrou vaši vůli,“ řekl nesměle, ale slibovati nemohl. Noc a moře, vůně kvetoucích stromů na břehu, váněk, hvězdy, všechno to spolčovalo se s ní.

„I kdyby mě zahubila,“ myslil si neurčitě a bušící jeho srdce nedalo mu domysliť.

Odrazili od břehu. Člun se zakolíbal, pak sunul se hbitě při odměřeném padání a zvedání vesel po vodě.

„Bůh buď s vámi!“ zvolal hrabě nocí. „Pomněte!“

„Sbohem!“ zvolal Jan Maria slabě v odpověď a hlas jeho ztrácel se v šumu moře.

A druhý den navečer šel a opojoval se jejím pohledem, a byl šílen tím, co myslil, že je láska. Po celý ten bal champêtre tančila téměř výhradně jen s ním. Když ji při tanci v náručí držel, zdálo se mu, že ji už nikdy pustit nemůže. A ona oddávala se

tak nyně tomu objetí, tomu unesení, kterému se tanec podobal, zdála se plachá, jako ztracena ve snu, z kterého mu cos občas šeptala. Nevěděl co, nevěděl ani, co s ním pak nahlas mluvila, v středu společnosti, byl příliš mluvou jejích očí zaujat. Jen jednu rozmluvu si pamatoval.

Odpočívali po valčíku, ona na otomaně, on na taburetu, a kolem stálo a sedělo několik lhostejných osob. Mluvilo se právě o hudbě. Paní Dragopulos vmísila se v rozhovor. Někdo zmínil se o Carmen. Někteří chválili, někteří hanili.

„Co říkáte vy?“ tázala se paní Dragopulos mladého muže.

„Neříkám ničeho,“ odpověděl Jan Maria roztržitě; myslil si právě, že nejkrásnější hudba na světě je její hlas.

„Kde jste slyšel Carmen?“ tázala se ho.

„Och pouze v Terstě, a Carmen zpívala velmi prostřední zpěvačka.“

„Škoda, pak nemáte pojem, co to jest pravá Carmen.“

Znám toliko jednu velkou umělkyni, která mě uspokojila, jest to Galli-Marié. A i jí bych všelicos vytýkala, například tu scénu v krčmě, když tančí. Tu nedovedla býti docela cikánkou, která si umínila, že toho muže láskou opojí.“ Mlčela a za chvíli dodala:

„Ovšem, pruderie naší společnosti nedovolila by nikdy, aby scéna ta se vši patřičnou svůdností na jeviště se uvedla. A pak je k tomu snad také aspoň tři kapek pravé cikánské krve zapotřebí.“

Zamlčela se opět a zahleděla se do jeho očí tak upřeně, že se mu zdálo, že jej pohled ten pálí u srdce. Zakryl si na okamžik zraky, jako četnými světly v sále oslněn. Ona se jen usmála. Dali

se opět do tance.

Když se loučili, když jí ruku líbal, nahnula se k němu lehce a zašeptala:

„Přijďte zítra večer opět, vejděte, až uslyšíte Carmen na klavíru.“

Jak celý následující ten den až do večera přežil, nevěděl sám. Když člun jeho přistál k břehu, podal mu někdo list. Hrabě Něvarov mu jej byl zanechal a posel byl ho marně po celý předešlý den prý hledal. Roztržitě přelétl ten dopis zraky. Hrabě psal:

„Pomněte, co jsem vám řekl! Ta žena neví, co jest láska. Nevěřte těm sálajícím pohledům, je v nich více ledu nežli žáru. Znáte tu pověst o čarodějnicích, které se koupají v mládenecké krvi, aby omládly? Není to pověst, jest to pravda. Ona jest jedna z nich. Obnovuje vyprahlou, pustou, prokletou svou duši takovými oběťmi, jako jste vy. Odhodí vás, až budete jí a těm podoben, s kterými žije.“

List ten nedělal žádný dojem na mladíka. Roztrhal jej na kousky. Nehněval se, nemyslíl už ani na to, že jej byl četl, a nevěděl, co v něm stálo. Spěchal městem, došel zakrátko až k vile Dragopulos, vnikl nepozorovaně do zahrad, omamujících ho vůní, chodil temnem kolem domu, až Carmen zazněla. Pak vešel. Nepotkal nikoho na schodech ani na chodbách a dveře salónu byly otevřené jako jeho okna. Hořely tam pouze dvě voskové svíčky na klavíru a v šeru viděl luznou její postavu, oděnou v prostém rouše z bílé, měkké orientální látky, která Inouc k nim,

čarovné formy jejího těla více vyznačovala než halila... Zpívala a tančila mu, a moře doprovázelo její zpěv a hvězdy dívaly se okny na její tanec a vůně opojovala jako její pohyby. Moře, hvězdy a vůně byly opět jejími spojenci... Když ji šíleně k sobě trhl, vymkla se mu polekána a uprchla mu do zahrady, a tam klesla mu, když ji dohonil, teprve do náruče jako podléhající jeho vášni a své slabosti. Odcházel od ní přesvědčen, že byla jeho obětí. Ze všeho, co byl o ní slyšel, nevěřil ani slova, ba ani mu to na mysl nepřicházelo.

Teď byl jejím. Nepustila jej více. Dva měsíce žil životem, o jakém se mu nikdy ani zdáti nemohlo. Jak slabé a vyrudlé byly všechny fantazie básníků a romanopisců! Zdálo se mu, že štěstí svoje ani chápat nedovede... Tu přišel blesk z čista jasna: koráb jeho dostal rozkaz, aby plul do Piréa. Zoufale přinesl jí tu zprávu.

„Opustiti Korfu!“ zvolal a lomil rukama: „Dítě!“ usmála se. „Co na tom? Což jsem zde přikována? Jedeš-li zítra, pojedu dnes, což nekotví vlastní moje jachta v přístavě?“

„Ó ty moje spáso!“ zvolal vášnivě a blažen. A v Aténách milovali se dále – ale už jí neříkal „spáso!“ Aspoň ne dlouho.

Vše vyplnilo se za několik měsíců tak, jak mu to hrabě Něvarov byl prorokoval. Začal ji vidět v pravém světle a nepochyboval více, kdo z nich byl obětí. Neměl více pro ni čar novosti, nebyl jí více tím čistým, jinošským zjevem, který ji tenkrátě lákal, nebyl více bílým, poroseným květem, který by rozškubati mohla v kruté rozkoši. Byla jej k sobě snížila, budila všechny zlé pudy v jeho duši, trhala jej z každé výše, na kterou

se postavití snažil, táhla jej do kalu k sobě, unavila jej duší i tělem, a pak jí ničím více býti nemohl. Jeho krev, v které se byla koupala, neměla více omlazující síly pro čarodějnou onu lázeň, o které se hrabě byl zmínil. Začala jej nenávidět, neboť stával se jí nepohodlným. Hledala vzruch u jiných a žárlivosti jeho smála se do očí. Začal jí též nenávidět, ale nedovedl přece jejím kouzlům odolati, chtěla-li jej rozmarně u svých nohou uvidět. Konečně chtěl se zmužiti, chtěl učiniti konec. Když však viděla, že se snaží, aby se vymknul zcela z jejích pout, vzbouřila se její ješitnost a vzbouzela teď zchytrale jeho žárlivost líčenou láskou ku kapitánovi jeho lodi, jemuž se byla posud posmívala. Padl do té hrubé léčky. Oba muži počali teď na sebe nevražiti, a Jan Maria začal těžce cítiti, co to znamená, být ve vojenské službě sužován. Žilť v pravém pekle mezi nenávisť a žárlivostí. Trpěl k tomu mocnými záchvaty smyslné, až chorobné náruživosti, které končily často slzami, prolévanými nad vlastní skleslostí. Neboť nebylo nejslabší iluze lásky. Věděl, že byl otrokem ve službě pouhé neřesti. Ta žena byla hnusná. A přece jí podléhal, ztrácel veškerou úctu před sebou. Proklínal sebe co sketu a jí co nevěstku.

Rozkaz, který jeho loď konečně do Alexandrie volal, spasil jej. Tentokráte nejela už paní Dragopulos za ním, plula do Norska, a to s mladým lordem, který se stal následníkem pana Plojhara a jeho kapitána. Tak končila ta velká jeho vášeň. Vyšel z toho boje až k smrti raněn, oloupen o nejkrásnější iluze! To jediné, co zbylo z celého smutného románu, byla nenávisť mezi

oběma muži a muka, která Jan Maria následkem toho ve službě snášel. Život stal se mu takto břemenem. Myslíl často a vážně na samovraždu. Avšak neurčitá, skrytá jakási morální síla jej držela. Byl chybil, a zdálo se mu tedy, že nese spravedlivý trest. A snášel jej téměř dvě léta, tak jak byl: někdy lehčí, někdy těžší. Názory jeho začaly se jasniti po čas toho utrpení. Nezahynul, neboť, ač těžce raněn svými zkušenostmi, nebyl jimi přece otráven. Všechno, co dobrého na dně jeho duše z dob útlého dětství dřímalo, přicházelo pomalu nyní a zraleji na povrch a stalo se mu lékem. Ve světlých a chmurných chvílích začal nejdříve s jakousi melancholií, pak s vroucností na daleký onen kraj na severu mysliti, který mu býval vždy tak drahým, pak začalo se mu z té duše po tom tichém domě stýskati, v němž byl s matkou žil, po tom lesním hřbitůvku, kde ona pod rovem dřímala. A dojmy ty stávaly se silnějšími a silnějšími, a vše, co souviselo s tou jaksi biblicky zbarvenou idylou jeho dětství, nabývalo pořáde intenzivnějšího světla. Staré jeho ideály vstávaly ze svých sutin. Neusmíval se dětinské jejich prostotě, viděl nyní celou mravní jejich krásu. Co jiného znamenaly na dně než volnost, pravou mužnost, čisté, nesobecké člověčství? Ó Bohu díky, dovedl je ještě tak horoucně milovati jako tenkrát, a rozuměl jim nyní lépe. V duši vzplanula mu novou silou a s novým nadšením nesmírná láska k té opuštěné, světem zneuznané, k Bohu po staletí marně o spásu volající zemi, „kterou nepřátelé její na kopytech koňů svých roznášeti chtěli“. Tato slova ubohé, dávno v prach už rozpadlé jeho chůvy nebyl nikdy docela zapomněl,

ani tenkrát ne, když nečisté plameny divoké vášně srdce jeho téměř v popel obracovaly, neboť i tenkrát vyšlehla z toho popelu a troudu někdy tklivá na onen kraj upomínka jako hvězdná jiskra... Och, vrátit se tam opět, třeba jen na okamžik, políbit tu posvátnou půdu, která jej znala z oné krásné doby, když na něm nebylo viny, když nevěděl, co to neřest, frivolnost a podlost! ... Stalo se mu to jakousi fixní ideou, čistou a povznášející. Třásl se radostným rozechvěním, představoval-li si, že se tam vrátí co marnotratný syn ke krbu svých otců. Což nečerpal by novou morální sílu a podklad k novému, lepšímu životu, kdyby se přitulil k ňadrům té velké matky? Myšlenka ta rostla, rostla, a provázela jej všemi moři. Vnukala mu vzlet a nadšení. Apostrofoval tu „velkou matku“ plamennými a něhyplnými slokami. Když pak po delším pobytě v Cařihradě loď jeho po tak dlouhém čase se konečně do Terstu vrátila, chopil se té příležitosti, žádal o dovolenou a chystal se na cestu do Čech.

Den před svým odjezdem obdržel dopis s adresou už několikrátě změněnou, neboť putoval na všelijaká místa za ním a zde teprve došel konečně svého cíle. Otevřel jej a pohlédl nejdříve na podpis. Byl radostně překvapen; byl to list od jeho přítele Konstantina, onoho chorvatského šlechtice, s kterým jej po dlouhý čas tak blouznivé přátelství spojovalo. Byl o rok dříve z akademie vyšel a od té doby byl mu jako zapadl. Říkali někteří, že zemřel, druzí, že dezertoval z lodi.

Jan Maria, ač to jejich přátelství se bylo poslední dobou v akademii trochu střízlivějším a chladnějším stalo, nebyl nikdy

přestal jej milovati. Dychtivě četl tedy nyní jeho list.

„Jsemť šťasten,“ psal Konstantin, „tak dokonale šťasten, jak to možné smrtelnému člověku. Žiji v pravém ráji, v poušti kvetoucí. Nedovedu Ti určitě říci, kterému státu zeměpisné mapy Jižní Ameriky tropické tyto lesy připisují. Nestarám se o to a může Ti to býti lhostejné. Náhodou přišel dnes misionář sem v tuto malou osadu, a dobrý ten padre Ambrosio slibuje mi slavně, že psaní moje do Evropy s sebou vezme a Tobě bezpečně pošle. Tento papír, ingoust a péro, kterým píšu, jsou jeho dary. Byl tak dojat, když viděl hrubý kříž, který jsem postavil nedaleko svého domku, spleteného z prutů a větví. Červeně a bíle kvetoucí liány postaraly se štědře, aby to znamení spásy co nejnádherněji festóny a girlandami ozdobily. Ty víš, jak hluboce a nadšeně jsem Krista vždy miloval, a sladký a velký jeho obraz jest to jediné, co jsem na dně své duše co útěchu zachoval, jest to jediný zjev, kterému neubylo záře a světla v onom pekle lží, muk a frašek, které se u vás nazývá životem. Jinak proklel jsem vše, co se zove civilizací, vše, co s ní souvisí. Zřekl jsem se jí, unikl jsem jí šťastně, nyní snažím se ji zapomenout; jsemť jako člověk, jenž se ráno probudí a noční můru zažehnavá, která jej byla děsila a dusila. Proč Ti píšu, Jene Maria? Proto, že jsem Tě tehdy miloval, když celý svět se mi ve chmurách jevil. Tys poslední mojí upomínkou na minulost, poslední. Zapomeneš na mě a já na Tebe snad též, neboť neuvidíme se asi nikdy více na tomto světě. Ale chci, abys, vzpomeneš-li přece někdy na mne, viděl mne v pravém světle, tak jako mne vidí Bůh. Chci

Ti vysvětlovati své jednání, abys se za mne nezardíval, neboť společnost, v které žiješ, mě buď zatratí, nebo bude mi bláznů spílati. V jejích očích jsem jaksi bezectný. Slyším je, jak o tom deklamují, že jsem zanedbal svoje povinnosti. Které asi myslí? Zajisté ty malé povinnosti, neboť na ty velké ta malicherná společnost, která je nikdy nekoná, ani nemyslí. Ale zanedbání těch malých nese těžce. Jsemť šlechtic a důstojník. Odřekl jsem se svých rodinných tradic a dezertoval jsem docela! Rácha! Rácha!... Jene Maria, usmívám se. Lojové svíčky mohou míti v jistých okolnostech svou cenu, ale v záři slunce nezpozoruješ chatrné to jejich plápolání. Upřeš-li veškerou sílu duše své, bys pojal velkou pravdu, může se Ti snadno státi, že v tom svém přemítání přehlédneš na ulici osobu, kterou bys byl jinak pozdravil, a kácíš-li modly, neřekneš jim dříve ‚pane‘. Pomysli si, že by kdo předstoupil před Krista, – bude mu povídati o řádech svých předků nebo o zvláštní důležitosti svého pluku?... Čest je pouze jedna, čest muže a člověka, a proti té jsem se neprohřešil. Zvláštní čest kasty neb stavu neuznávám. Ta může platiti pouze pro tu kastu nebo pro ten stav, a nemám s ní co dělati, protože se do žádné kasty a do žádného stavu více nepočítám. Jsem člověk, jsem muž. Důstojník? Šlechtic? Nevím už, co to je. Je mi to už nejasné jako zapomenuté hry mého dětství. Na takové věci se lehce zapomene v životě pravém... Vedle mne, pokryta květy, sama více květu, temnému květu než něčemu jinému podobná, sedí žena, moje žena. Hledím jejíma očima, těmi dvěma temnými otvory do nekonečna se prohlubujícími a

až po kraj naplněnými paprsky, hledím jimi na dno její duše, a zhlížeje se v tom nebeském zrcadle, opakuju Ti, nyní že žiju pravým životem. Zde smím i děti míti bez výčitek – doma byl bych zplodil otroky. Ach, nikdy nebudu litovati, co jsem učinil. A bylo to tak prosté: Zanechal jsem stav a lidi, kteří mi nebyli nikdy sympatickými a mezi kterými jsem proto žil, že jsem mezi nimi vyrostl, a ne proto, že jsem si společnost jejich vyvolil. Měl jsem k tomu právo. Avšak Ty řekneš mi snad: Mohl jsi se vrátit sem, kvitovat, uspořádat svoje zaležitosti a pak teprve odejít. Odpovídám: V divokém záchvatu touhy po volnosti a blahu nemyslíl jsem na to, a pak, což to stálo za tu práci? Šel jsem do svého ‚království nebeského‘ hned, když jsem viděl bránu otevřenou, – nechat pochovají mrtví mrtvé své. Já žiju. Vyšel jsem z domu, kde mi bylo úzko, bez okolků pod šírost nebes. Stojím na svém: Měl jsem k tomu právo! Zbývá ještě něco, o čem nutno promluvit. O těch vážných, skutečných, velkých povinnostech člověka. Mohl bys mi říci: A což Tvoje rodina, Tvoje vlast? Jene Maria, víš, že rodičů nemám, a ti ostatní se o mě nestarali nikdy, nebudou mne postrádati. Nechal jsem jim vezdejší svůj statek, to bude jim milejší než já. Lačnili po něm více než chudí a nazí, kterým jsem ho nechat mohl. Ale někdy je větší milosrdenství hodit sousto psům. Jsou více k politování. Nemají jiné útěchy než – chléb. A vlast? Jene Maria, znáš staré blouznivé moje sny. Že si na ně posud vzpomínám a že vím, že to byly pouhé sny, to jest jediným trnem vězícím v mém srdci. Jsemť Chorvat, a Chorvat jako Irčan nemá vlasti, protože mu

ji jiný vzal. Nedovedu žítí co otrok mongolské hordy, která mi odňala, co každému to nejdražší. Kde není práva, nemůže být také povinnosti, a proto žádné nemám. Řekneš snad: Bylo by povinností bojovatí proti těm, kteří lid tvůj potlačují. Jene Maria, před Bohem Ti přísahám, že bych život svůj dal rád za svůj lid a že bych byl s ním setrval, kdybych měl nejmenší naději na ten boj. Avšak lid ten rozpadává se na dvě části: Jedna trpí a snáší ze zvyku a bude ze zvyku až do skonání snášet. Druhou proklínám a opovrhují jí. Spojila se, pohnuta nejnížší zítstností, s těmi, proti kterým bojovatí měla. Ani u jedné, ani u druhé pak není nejmenší stopy důstojnosti. Národ, který si netroufá snítí o své samostatnosti, není hoden, aby žil. Lituji ten lid, ale nechápu jej a nemohu mezi ním žítí. Vstával a lehal jsem vždy s pocitem nepomstěné urážky. Bylo to cos jako vpálené znamení otroka na čele. Miloval jsem ten lid, avšak ještě více nenávidím jeho nepřátel. Láska moje byla neplodná a nenávisť bez účinku. Bůh neslyšel ani moji modlitbu, ani kletbu. A proto jsem odešel. Bud šťasten – můžeš-li. Miloval jsi svou vlast též, neznám poměry vaše tam na severu, nevím, jak dalece ty Tvoje Čechy do řady těch nešťastných a bídných, potlačených počítatí lze, a nevím, jak dnes smýšlíš a cítíš. Život má tak divné účinky na mnohého. Snad jsi se už ‚vpravil do poměrů‘, které Ti někdy působily hrůzu, a následovně jsi tím, co se také nazývá ‚šťastným býtí‘. Rozděluji lidi na dvě kategorie: Jedna jde životem kol bídy, kterou nevidí, a hvízdá si písničku. Druhá přisedne k těm, kteří pláčou, a pláče s nimi. Běda těm, kteří si hvízdají! Celý můj život byl trpký pláč od

prvního dne, kde jsem myslit začal. Dokud jsem doufal, že bych pomoci mohl, snášel jsem. Ale když jsem doufat přestal, odešel jsem. Vzduch, v kterém jsem dýchat musil, zhnusil se mi, a vyšel jsem na čistý. Ale nehvízdám si proto přece písničku. Ó Jene Maria, nevolám k Tobě, abys mne následoval, ale připomínám Ti naše dávné blouznění, naše nadšení, naše ideály. Ó vzpomeň si někdy na ně a nesměj se jim! Věř, že jedině to má ceny, že jedině to jest pravdou, nad čím se prostřednost a egoism útrpně usmívá, nad čím krčí ramena a praví: Blouznivé sny nezralého mládí. To blouznivé mládí jest však Bohu blíž a vidí nezkalenými ještě zraky. Říká se ‚utopie‘! Avšak že lidstvo schopno tvořit utopie, toť jeho ctí. Že ty utopie zůstávají utopiemi, jest jeho hřích a hanba. Ukazoval jsem na evangelium a řekli: Bereš-li to doslovně, není možný stát ani společnost, ba ani církev. A já pravím: Tím hůře pro ten stát, tu společnost a tu církev, je-li tomu tak! A šel jsem. Nuž, naposled tedy i Tobě: Sbohem! Cítím, že nebudu dlouho živ, v této krajině umírají lidé bílé pleti záhy, a štěstí takové jako moje stravuje, pohlcuje, šírá: jest příliš velkým, než aby se dlouho snášet mohlo. Avšak buďsi, smrt nemá zde hrůzy; padneš do květů, květy se nad tebou sklenou a zanedlouho pučí opět květy z tebe; sytily a živily tě vůní svou, a pak z tebe pučí – staneš se jaksi sám květem. A to, co nazýváme duchem? Jene Maria, věřím, že jest nesmrtelným, věřil jsem to vždy, a od té doby, co pohlížím spletí tropických lesů ku hvězdám a co čtu v očích té své ochočené laně, která mojí ženou, jest víra moje ještě pevnější. Od té doby, co žiju život čistý a prostý, od

té doby, co jsem takto Bohu blíž, zdá se mi, že On se mi zjevuje na dně mé duše. Pochyboval jsem o jeho jsoucnosti při rachotu pout na nohou těch, které jsem miloval, a při drzém smíchu katanů, které nesmetl žádný hrom. Buď On těm milostiv, kteří jej zapírají nedostatkem lidské své důstojnosti! Tobě pak, ó Jene Maria, necht' poskytne Ti nejsladšího daru života – klidu duše!“

List ten padl mu z ruky. Zdál se mu jako hlas přicházející ze světa nad sluncem a nad měsícem, zachvěl se tušením, že přítel jeho nemešká už mezi živými, a kdyby se mu byl Konstantin zjevil a dutým hlasem z rakví vstalých na něj promluvil, nebyl by zajisté hlubší na něho učinil dojem než tím zažloutlým, dlouho bloudivším a konečně jej naleznuvším listem.

Nebylo to významné, že k němu Konstantin teď právě promluvil? Bylo mu, jako by vítr, boží ten dech, mohutně do těch jisker zadul, jež v hloubi jeho duše tak dlouho a vytrvale doutnaly. Jaké síly nabývaly nyní zapadlé ty jeho ideály, ku kterým se vracel!

Jakou silou bouřila kajicnost v rozbrázděném jeho srdci, rozbrázděném studem a lítostí nad prázdnotou, sobeckostí, smyslností a rozkošnictvím prožitých let! Jak toužil po tom, býti pravým člověkem! Pryč se vším, co vlastní hřích, vlastní pošetilst a co převrácenost společnosti mezi člověka, jak z rukou božích vyšel, a toho Boha a jeho vůli stavívaly!

Jak šťasten byl Konstantin, že našel pravý život a pravé blaho! Avšak není třeba proklínati civilizaci. Nezoufal nad ní jako Konstantin. Bylo možné žít v jejím středu, a přece pozvedati

čelo proti hvězdám, jak to na nás žádá Bůh!

Ne, nebylo třeba zoufati a utíkatí v samotu a v poušť jako Konstantin. Ani nad těmi netřeba zoufati, kteří tupě snášejí a trpí. Kdo spí, není proto mrtev. A není to mužnější, důstojnější, stati na svém místě, třeba sám a sám, a nevzdávati se? Konstantin se mýlil, když zahodil zbraň, v tom byla sobeckost, a Konstantin to neviděl. Myslíl jen na boj zbraní a zapomínal na onen morální, skutky. Jan Maria půjde cestou jinou. Byl mnohem šťastnější než jeho přítel. Nezemřela v něm naděje, ta matka velkých činů. Byl také mnoho trpěl, ale všechna trpkost, všechna zklamání, kterých doznal, byly mu k dobrému, neboť ukazovaly mu, jak byl zbloudil, a nyní ležela pravá cesta před ním. Žítí s přírodou tváří v tvář, toť nejušlechtilejší, nejpřirozenější způsob života, zajisté. Ale proto nebylo mu třeba prchati za oceán. Hle, zde ležely před zrakem jeho duše ty drahé Havranice v glórii nejtuklivějších upomínek! Tam se usadí navždy. Pouhá dovolená mu nestačí. Vystoupí ze svazku armády, tak prostá to věc. Učiní hned kroky, jakmile do Prahy přijede. Divil se, že mu nikdy dříve nepřišlo na mysl, co přece tak na dlani leželo! A pak cítil ještě něco ve svatyni svého nitra, co Konstantin nebyl nikdy poznal: cítil vzlet své duše, cítil se poetou a umělcem. Žil tedy životem dvojnásobným, dvojí ležel před ním svět, dvoje kynulo štěstí! Ó jak děkoval znova vroucně Bohu, jak cítil se mužem, jak sladká zdála se mu ta uložená sobě povinnost! Být vzorem muže! Jizvy v jeho srdci byly zacelené, vzpomínka na tu ženu-démona, na tu ženu-upíra mizela mu úplně z duše, byl to divoký, těžký,

chorobný sen horečný, z kterého se probouzel zdráv. Ó, ideál ženskosti stál pro něho posud vysoko na podstavci, vysoko, až u samých hvězd; nebylo se ďáblu rozkoše nikdy podařilo povaliti ten ideál v kal, ani tenkrát ne, když se sám až po pás kalem brodil! Svatá památka jeho matky zachránila jej. Nebylo mu takto nikdy možno nevěřiti v pravou ženskost. Doufal nyní, že stane se opět hoden pravé ženy, a cítil, že nebyl posud ztracen; a nebyl, neb víra v čistotu a dobro byla hluboce v duši jeho zakotvena a stud stál posud co anděl strážce po jeho boku a ruměnec nebyl posud cizincem na jeho tváři. Ne, život nebyl mukou, myslil si, jak se mu to bylo někdy zdálo, ale darem, který nebyl posud dosti cenil a jehož si vážiti a patřičně užívati bylo nyní svatou jeho povinností.

S takovými myšlenkami, s takovými předsevzetími přijel Jan Maria Plojhar do Prahy.

Sestra jeho byla toho času s mužem někde na cestách, a byl tomu téměř rád. Nehledal tu společnost, v kterou by jej byli nutili, s kterou by se byl u nich sešel, chtěl býti uveden do pravé společnosti pražské, do společnosti české, a té, věděl, že byla sestra jeho docela vzdálena. Byl nadšen krásou Prahy a ve svém nadšení nechtěl ani zpozorovati, jak ji nyní každým dnem více kazí a svými „opravami“ a svým nemotorným „obnovováním“ a banálností těch svých „nádherných nových budov“ o její ráz, o poezii její olupují. Ubytoval se na Hradčanech, nechodil téměř dolů do města a nemohl se vyhlídkou z oken svých pokojů nasytit, která se otvírala na Hlubokou cestu a jediný svého

způsobu pohled na město, na Petřín a na Vltavu, ztrácející se v mlhách mezi modrými pahorky, poskytovala. Nalézti byt, jenž jej okouzлил, bylo se mu snadně poštěstilo, avšak problém, jak se do společnosti svého rodného města dostat, v kterém se byl cizincem stal, nedovedl nijak rozluštit. Zatímco o to dělal marné pokusy, neměl jiných známých než důstojníky pražské garnizóny. Úzké jejich kastovnictví, povrchní, mělký jejich názor o živote a věcech, malichernost jejich cílů, to vše mu arci málo lahodilo, avšak našel přece několik roztomilých mladých lidí mezi nimi, kteří se mu aspoň stali snesitelnými jistou švalreskností svého chování a upřímně naivním přiznáním se, že o ničem na světě nepřemýšlejí. Bylo aspoň možno se s nimi občas pobaviti. Chodil s nimi a jezdil na koni za město, když si od studií odpočinouti chtěl, jimž se teď horlivě oddával. Pozval někdy ty mladíky k sobě, aby u něho popili čaje, kouřili, šachy a karty hráli, a při takových příležitostech vytasil se mnohdy znenadáni se svými náhledy a pozoroval pak, jak s nelíčeným udivením se na něj dívali jako na člověka, o jehož zdravém rozumu trochu pochybovali. Ani netušil, že se stával pověstným.

„Je to fantasta,“ říkali tolerantnější mezi sebou, „ale roztomilý.“

„Je to blázen,“ tvrdili ti, kteří mu byli méně nakloněni.

„Myslím, že chce být zajímavým,“ tvrdil vždy jakýsi nadporučík Müller, rodem Vídeňák. „Pózuje, ale výběrem své pózy neosvědčil nejlepší vkus.“

Jan Maria a nadporučík Müller cítili hned při prvním setkání

se navzájem jakousi antipatií, která stále rostla. Nehledali se, ale náhoda je sváděla, zacházeli spolu s ledovou chladností, za níž se skrývala rozdrážděnost, jež se stala pro Jana Marii konečně osudnou.

Byl asi už měsíc v Praze a začal býti netrpělivým, začal se sám sebe tázati: „Kde je to jádro Prahy, které stále a marně hledám, kde je ta česká Praha, která má býti mojí spásou a zdrojem nového mého života?“

A ta Praha jeho snů a tužeb prchala před ním jako fantóm. Začal býti smutným a někdy rozčileným, nebylo mu volno. Ne, to nebylo možné! Všechny ty různé „besedy“, do kterých byl sem tam uveden, nemohl považovati za reprezentaci té společnosti, po které toužil. Odpuzovaly ho svým triviálně měšťansky obmezeným tónem, tím parfémem vulgárnosti pochybných hospod, který vanul z rozhovorů jejich členů, z tvářnosti jejich místností, ze všeho a všeho. To by měla býti jeho Praha? Uzavíral se raději znova do svého pokoje a konečně se rozhodl: „Pojeďu na venek! Vždyť konečně Praha nejsou Čechy a Havranice jsou vlastně zaslíbenou mojí zemí.“

Když se chystal k odjezdu, přijela Rosa Maria do Prahy. Spěchal k ní. Řekla mu, že je nesmírně ráda, že jej vidí, a Leopold zdál se býti zrovna u vytržení nad tím shledáním.

Začali pak o budoucnosti mluvíti. „Zdržíš se dlouho zde?“ tázala se sestra. „A kam odsud pojeděš?“

„Zůstanu vůbec v Čechách,“ odpověděl.

„Jak to,“ divil se Leopold, „zakotví tvůj koráb snad teď někde

pod Šumavou?“

„Ať můj koráb kotví, kde chce, neb ať pluje, kam ho voda ponese,“ řekl Jan Maria, „učinil jsem již nutné kroky o propuštění.“

„Nevěřím svému sluchu,“ zvolala Rosa Maria v nesmírném udivení.

„Kvituji,“ řekl suše její bratr s určitostí.

„Ale to jest čiré bláznovství!“ zvolala. „Co tě k takovému šílenství přimělo?“

„Nechci sloužit. Nesrovnává se to s mým přesvědčením ani s mými náklonnostmi.“

„Prosím tě, vysvětli mi trochu tyto hádanky,“ řekl Leopold. „Jaké to máš přesvědčení, jaké náklonnosti?“

„Ach,“ řekl Jan Maria. „Ty tomu neporozumíš, ač to velmi prosté. Tys zde cizincem. Já cítím se však synem této země, kterou miluji nade vše.“

Leopold pokrčil rameny a Rosa mlčela.

Za chvíli řekla: „Nechápu, co ti vadí býti důstojníkem v armádě, i když se cítíš ‚synem této země‘, jak se dle svého zvyku spíše poeticky než jasně vyjadřuješ. Nevím, jak to vykládat, narodila jsem se též zde, avšak necítím se ani trochu ‚dcerou této země‘.“

Tvář její byla nehezká tvrdou ironií jejího úsměvu.

Nyní pokrčil zas Jan Maria rameny.

„Necítilas se ani dcerou své matky,“ myslil si nemile dotknut, ale mlčel.

„Ty si to rozmyslíš,“ dodal za chvíli Leopold. „Čím bys tedy býti chtěl? V tvém stáří přece se nezhálí.“

„Půjdu do Havranic, budu sedět na svém statku, budu ho spravovat.“

„Budeš sedlákem?“ tázala se uštěpačně jeho sestra a zdála se náhle v podivných rozpacích. Sklopila oči a Leopold mlčel.

„Něco podobného,“ řekl krátce Jan Maria a vzal svou čapku.

„Stůj!“ pravil náhle dychtivě Leopold, „nečiň žádných kroků, nebo není-li už pozdě, odvolej tu svou žádost o propuštění. Snad telegrafickou cestou –“

„Úmysl můj je pevný,“ řekl Jan Maria a počal se rozčilovat.

„Ne, není to možné!“ zvolal Leopold. „Tys se přenáhnil! Proč jsi se dříve se mnou neporadil? Ty nevíš, jaké ztráty jsme utrpěli v cukrovaru, ty jsi na to nemyslel, že statek zadlužen, a že vyplatíš-li své sestře podíl –“ Zamlčel se.

„Dále,“ řekl temně Jan Maria. „Domluv.“

„Nuž, myslím, že tak jak tak Havranice – přijdou brzy do prodeje. Účastnil jsem se velkolepého podniku v Německu a jest nám toho podílu tvé sestry nutně zapotřebí.“

„Ale otcovský můj kapitál –“

„Ach, ty tak málo peněžitým záležitostem rozumíš!“ zvolal Leopold. „Říkám ti, že ztráty naše byly značné, a zapomínáš na velké sumy, které jsi spotřeboval a které jsem ti zasílal, kdykoliv jsi o ně psal. Myslím, že jsi se velmi dobře bavil po celý ten čas –,“ a usmál se, mžouraje očima.

Jan Maria se zapálil. Vzpomněl na velké sumy, které byl

spotřeboval, aby mohl ve sférách oné ženštiny se pohybovati, na kterou bez uzardění a bez trpkosti ani vzpomínati nemohl. Ach, teď přicházel trest za onu vinu – snad se sesují všechny plány a krásná předsevzetí. Ne, trest ten byl by větší než jeho provinění! Hlava šla mu kolem.

„Zítřka předložím ti účty,“ řekl Leopold. „Uvidíš, jak to všechno jasné a prosté.“

„Obral mě, oloupil, jsem tím jist,“ řekl si Jan Maria temně uvnitř svého trýzněného srdce. „Buď jak buď, zasloužil jsem to a pracoval jsem o své vlastní záhubě.“

Výraz jeho tváře byl tak zoufalý, že Leopold konejšivě řekl: „Nepoddávej se černým myšlenkám, vždyť jsem neřekl, že vše ztraceno, a na mizině nebudeš, ani až se Havranice prodají.“

„Havranice prodat!“ opakoval si Jan Maria ustavičně na ulici a musil se přemáhat, aby nepropukl v pláč. Srdce se mu svíralo. Šel, nevěděl kam. Mechanicky bral se směrem k domovu. Na mostě zavěsil se někdo do něho, ohlídl se a viděl, že to jeden z těch mladých důstojníků, kteří mu nejspíše ještě byli sympatickými. Byl velmi veselý, ten roztomilý hoch, a vypravoval Janu Marii živě věci, o kterých myslel, že každého co nejvíce zajímají musí. Jan Maria neslyšel jediného slova, kýval jen občas hlavou a díval se tupě na vodu, na Petřín, planoucí v záři zapadajícího slunce.

„Prodat Havranice!“ tato slova zněla mu ustavičně v uších a zdála se mu jako hrany, jako ty hrany hlubokohlasé, které se právě večerním vzduchem z věže některého z kostelů na Malé

Straně nesly a jejichž truchlé zvuky s významem těch slov tak souhlasně vjedno splývaly.

„Prodat Havranice!“ Ach jaká tíž to byla v srdci.

Mladý poručík, který se byl do něho zavěsil, pozoroval sice za hodnou chvíli, že podivínský jeho druh je roztržit, že neví, o čem se mu povídá, avšak věděl, že Jan Maria někdy takovým bývá, a nepozastavoval se nad tím. Byl rád, že mohl vůbec mluvit, ať už kdo poslouchal či ne. Byl se před chvilkou přesvědčil, že učinil velký dojem na jistou krásku, a musil se tím pochlubit, nechtěli se radostí zalknout.

Až nahoře teprve na Hradčanech, před kasárnami poručíkova pluku zastavil se a Jan Maria s ním, a divil se, jak se byl až tam dostal a co tam vlastně hledal.

„Sbohem,“ řekl rozhodnut, že půjde domů.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.